

BUDAPEST
1903 AUG-7-18

TOBBIVEL

LUCIFERUL

REVISTĂ LITERARĂ

Gas
556

Apare în 1 și 15 a fie-cărei luni.
 Prețul unui exemplar 45 banî.
 Pentru România . . . 60 banî.

Anul II. _____ Budapesta, 1 August st. n. 1903 _____ Nrul 14—15

Casa noastră.

Trei pruni frățini, ce stau să moară,
Iși tremur creasta lor bolnavă,
Un vînt le-a spînzurat de vîrfuri
Un pumn de fire de otavă.
Cucuta crește prin ogradă
Și polomida-î leagă snopiî...
— Ce s'a ales din casa asta,
Vecine Neculai al popii!...

De pe părății 'ngălbeniți
Se deslipește 'n pățuri varul,
Și pragului îmbătrînit
Începe-a-î putrezi stejarul;
Iar' dacă razele de soare
Printre șindile facu-și cale,
Văd sporul pînzei de paianjen
Și 'nfiorate mor de jale.

Cum dorm acum neputincioase,
Subt vreascurile stîNSE-a vetrii,
Poveștile 'nșirate seara
De-atîtea cuscre și cumetrii;

Cum tremură cenușa aspră,
Ce 'nfiorați îmi par cărbuniî,
Din vraja ce le-a mai rămas,
Din cîte povesteau străbunii...

Înfipt în meșter-grindă, iată-l,
Răvașul turmelor de oi;
Șireagul de creștături
Se uit' atît de trist la noi.
Îmi duce mintea 'n alte vremi
Cu slova-î binecuvîntată...
— În pragul zilelor de mult
Par'că te văd pe tine tată.

Și parc'aud pocnet de bici
Și glas stăruitor de slugă,
— O văd pe mama 'n colțul șurii,
Așează 'ncet merindea 'n glugă...
Înduioșată mă sărută
Pe părul meu bălan, pe gură...
„Zi Tatăl nostru seara, dragă,
Și să te porți la 'nvățătură!“...

Și uite-mă trec pe dinainte,
 În rînduri-rînduri toate cele:
 Cum m'au lăsat la învățătură
 Cu toate plinsetele mele,
 Cum m'am făcut apoi cuminte
 Cu vremea ce înainta,
 Și m'am trezit pe nesimțite
 Că-mă zice satul: — Dumneata...

Și citor cîntece la joc
 Țineam cu glasul meu ison,
 De cîte-orî am spus povestea
 Lui Alisandru Machidon.

Și ca un cîntec cum s'a stîns
 Frumoasa mea copilărie —
 Și dragostea de două veri
 Cu fata popii Irimie...

Cu valul vremilor ce curg,
 Atîtea cîntece s'au dus,
 Și valul vremilor ce curg
 Atîtea cîntece-a răpus...
 Eu vă sărut, păreți străbuni,
 Pe varul vost scobit de ploaie...
 — — — — —
 De ce-ți ștergi ochii cu cămașa,
 — Ori plîngi, vecine Niculaie?...

Nic. Otavă.

† LEO XIII.

Alături de doliul lumii catolice, întregă lumea civilisată își descopere capul cu evlavie în fața osemintelor decedatului Pontifice, una din cele mai uriașe figuri a veacului apus.

În 1878, cînd fostul nunțiu din Bruc-sella, Ioachim Pecci, urcă treptele tronului papal sub numele de Leo XIII, nori negrii împrejmuiau Vaticanul și columnele puterii lumestii papale se sguduiau, rostogolindu-se una după alta.

Și iată, că bătrînul de nouă-zeci și patru de ani, „captivul Vaticanului“, cum se numia însuși, domnitorul fără țară, după o guvernare strălucită de 25 ani, ajunge la un apogeu, la care puținii din urmașii Stului Petru au fost capabili să se avînte.

Nu miliția și nu baionetele constituie adevărata putere și adevărata basă de

evoluare, ci, mai mult ca orî-ce, *eterna putere morală*, despre care Mintuitorul a spus: „cerul și pămîntul vor trece, iar cuvintele mele nu vor trece.“

Spirit ager, voință de fere, vastă cultură universală, au ajutat pe bătrînul Pontifice, să imprime epocii noastre caracterul său individual.

La urcarea Lui pe tron, știința și liberalismul erau himerele, cari fascinaseră pînă acum omenirea. Și oamenii au părăsit lăcașurile sfinte, și-au uitat rugăciunile ce le învățaseră dela părinții lor, sorbind cu sete noile doctrine ale științei. Au dărîmat în inimă orî-ce pornire transcendentă și stavilă au pus visurilor credinții.

Și a venit știința rece și aglomerînd doctrină de doctrină, n'a fost în stare să le încălzească inima, nici să le asigure

terenul de sub picioare. Promisiunile științei s'au dovedit de false: în loc de a produce în oameni convingeri fondate, a deschis poarta eternului spirit de îndoială și neîncredere. De asemeni amăgirile liberalismului s'au dovedit de niște lucruri frumos sunătoare, dar fără miez și fără vieță.

Și omenirea amăgită asculta cu drag cuvântul Păstorului ce îi chema iarăș în sinul bisericii, ca acolo să-și reafle credința și idealurile, să se reafle pe ei înșiși de pe vremuri.

Nu a fost chestiune mai ardentă asupra căreia luminatul Pontifice — Lumen de Coelo — să nu fi lămurit spiritele șovăitoare, asigurându-și prin aceasta vaza nu numai în statele catolice, ci chiar în cele ortodoxe și reformate.

Pentru noi Romîni uniți cu Roma cedatul Pontifice a fost nu numai un scut puternic de apărare, ci un adevărat binevoitor. Dovadă despre aceasta amabilitatea cu care a întimpinat cele două pelerinaje romîne la Roma, precum și atitudinea hotărîtă a sfîntului Părinte în chestiunea limbei liturgice a așa numiților „unguri greco-catolici.”

În fața umbrei lui slăvite ne plecăm capetele, rămînînd ca istoria să ne presinte icoana lui clarificată prin focul purificator al morții.

Spiritul lui pururea activ azi nu mai este între noi și nu mai poate lucra pentru singurul ideal, ce l-a călăuzit în toate momentele vieții: mărirea bisericii și pacea.

Ce frumoasă este visiunea profetică a păcii și a mării bisericii, ce Pontificele o întvede în viitorul îndepărtat, în unul din cele mai frumoase versuri alcătuite de dînsul „Auspicatus ecclesiae triumphus“ :

... ecce, vident' crebris micat ignibus aether
Nimboso apparent signa corusca polo.
Continuo effugiunt, subitoque exterrita visu
Tartareo repetunt, horrida monstra lacus.

Gens inimica Deo portentum invita fateri,
Fletuque admissum viso piare scoelus.

Tunc veteres cecidere irae, tunc pugnâ quievit,
Iamque fera emollit pectora dulcis amor.

Quin et prisca redire audet neglectaque virtus
Incorrupta fides, et sine fraude pudor.
Mox olea praecincta comas Pax educat artes
Ubere et alma sinu Copia fundit opes.*

Cît de sublimă e această visiune a păcii universale, a redobîndirii paradisu-lui pierdut, și, în aceiași vreme, cît de strîmt este orisonul vederilor cari călăuzesc capetele încoronate, cît de șubredă e temelia eticeî noastre „moderne“ cît de absurdă și de ridiculă e armonia așa numitului concert al marilor puteri!

Capetele încoronate se pleacă cu sinceră emoție în fața Domnitorului fără țară, a căruî împărăție nu e din lumea aceasta...

Puterea brută, milioanele de baionete și de tunuri, înțeleg că marele defunct, în spasmele din urmă ale vieții chiar, le este mult superior.

Și doliul lor general confirmă deslușit superioritatea spiritului asupra materiei și cea a religiei asupra înțelepciunei pămîntene.

Cu cea din urmă resuscitare a puterilor, sfîntul bătrîn binecuvîntă pe cei de față, și farmecul acestei ultime binecuvîntări trece zidurile Vaticanului, trece limitele continentelor — resimțindu-se în armonia elegică a întregiei presse — luînd proporția unui ultim act de caritate al unei inimî mari:

— Urbi et orbi!

* Cf. Traducerea liberă din «Lumea ilustrată».

Eu văd prin aier, iute, focuri arzătoare
Pe la poli lucind s'arată semne des fulgerătoare,
Fug de spaimă îngrozite monstrele (?) figurî de visuri,
Și s'ascud dela lumină în a iadului abisuri.

Neamul celor fără de lege și dușman lui Dzeu
Vede semnele, să închină și — plînge păcatul greu.
Dispar urile învechite, lupta lungă se sfîrșește
Și'n sălbătecite piepturi, blind iubirea înflorește.

Și se 'ntorc iar din esiliu: Pudiciția smerită
Și credința 'nflăcărată. Virtutea neprihănită.
Vergura curată, Pacea, cu maslin în mină vine
Arta, știința, bunastarea, ea le chiamă după sine.

Al. Ciura.

EMERIC MADÁCH. — TRAGEDIA OMULUI.*

Trad. de Octavian Goga.

TABLOUL I.

(În ceriuri. Domnul în nimb de glorie, pe tron. Cetele îngeresti îngenuchind. Cei patru arhangheli lângă tron. Lumină.)

Corul îngerilor.

Pămîntu 'ntreg și ceriul fără margini
S'aducă laudă Domnului mărit,
Cel-ce c'o vorbă totul plăsmuit-a
Și c'o privire-î poate da sfîrșit.
Puterea-î el, lumina întrupată,
Pe noi, ca umbre, raza-î ne-a născut.
Lui ne 'nchinăm, — că 'n mila-î fără margini,
Măririi Lui părtași el ne-a făcut.
E încheată vecinica idee,
E plăsmuirea întrupată dar,
Deci ori-ce suflet, trăitor în Domnul,
Prinos să ducă sfintului altar.

Domnul.

Sfîrșită e mareața făptuire,
Se mișcă roata; — stă acum măestrul.
Și miî de ani în osie să 'nvîrte,
Pîn' înădesc o spiță hîrbuită.
Deci v'arătați a lumii mele duhuri,
Vă 'ncepeți mersul nesfîrșit de lung,
Să vă privesc cu inima senină
Orînduiala drumurilor voastre.

(Spiritele stelelor trec cu iuteală pe dinaintea tronului, rostogolind comeți și globuri de diferită mărime și culoare. Musica lină a sferelor.)

* Ca un ecou al frecările politice dintre noi și Maghiari, a durerioaselor tadiții de veacuri, precum și a mișcărilor ce astăzi ne preocupă, putem releva faptul caracteristic că multe opere de o incontestabilă valoare literară, scrise în limba maghiară, nu au fost traduse în românește. Astfel stăm d. e. cu poeziile lui Petöfi, cari în mare parte sunt și astăzi necunoscute publicului nostru, pe cînd în Franța, Germania etc. individualitatea genialului poet e aproape legendară. Tot astfel și Maghiarii plutesc într'o desorientare plină de naivitate cînd e vorba de literatura noastră. Lăsînd la o parte împrejurarea de mare importanță, că amintitul fapt lipsește de necesara cunoștință reciprocă două neamuri, cărora le e poruncită de veacuri o împreună viațuire, — literatura cu rostul și normele sale specifice, — cari nu îngăduie convicția unui exclusivism rău interpretat — suferă pierderi simțite.

Superba poezie dramatică «*Tragedia Omului*» de Emeric Madách ocupă un loc de frunte în șirul creațiilor de acest gen, din literatura universală. Nu e un produs de literatură națională maghiară, fiindcă nu reprezintă în nici o parte a sa calitățile specifice de rasă a le unui popor, ci e clădită pe temelii larg al unui spirit ce s'a frămîntat cu probleme de interes universal.

Corul îngerilor.

Ce suberb glob de văpaie
Strălucește cu mărire,
Și popoarelor de stele
El slujește, fără știre.
Blînd, sfios, ca un opaiț,
O steluță licărește,
Pe cînd lumea-î fără margini
Miî de inimî ocrotește.
Două globuri dau-și luptă,
Răsărînd din depărtări:
Lupta asta rînduiește
Ale lumilor cărări.
Iată, urlă unu-'n drumu-î,
Tu-î privești de groază plin,
El la miî de miî împarte
Fericire și senin.
Tremurînd din nou apare
Steaua pală a iubirii, —
Ocroteasc'-o mină sfîntă
Mîngăierea omenirii.
Iată lumî ce se vor naște;
Iat' sicriul celor moarte:
— Scris în stele-î rostul vieții
Călăuzite de soarte.
Năvălește a perzare
Un comet din cea' acum,

Intreg rostul și soarta omenirii, astfel precum se reoglindește în mit și istorie, iată problema acestei drame, pentru a cărei espunere poetul se slujește de momentele caracteristice a le istoriei universale, încopciate în cadre mitice. Urmărînd dezvoltarea istorică a omenirii, stabilește virtejul de patimî eterne, cari în anumite epoce au tulburat mai mult fața vremilor; marchează limitele notelor fundamentale a le psihicului de bărbat și femeie, predominant fiind de o concepție pesimistă, care transpiră din șirele de revoltă și sarcasm ale acestei opere, făcînd loc, în urmă, unei resignări și împăcări sufletești cu zădărnicia luptei ce purtăm și patimilor ce ne frămîntă.

Am crezut că o să fac un serviciu oare-care, dînd în românește această operă tradusă aproape în toate limbile europene, pusă cu drept alături de Faust, Kain etc., celebrele creațiuni de interes universal.

Notez, că în traducere m'am muncit a da înțelesul pregnant, — e fidelă deci, dar nu verbală. M'am servit de ediția lui Alexander Bernát, care a făcut cel mai bun comentariu lui Madách. Mai tîrziu, cînd probabil o să scot în volum traducerea, — voi introduce mai pe larg această operă, făcînd biografia poetului, asemenea ai alte note necesare.

O. G.

Dar măritul Domn al lumii
C'o vorbă-l oprește 'n drum.
— Vino, dulce spirit lînăr,
Cu-al tău glob în multe fețe,
Chip de joc și chip de jale
Sunt a hainei tale crețe:
Ocrotit mergî înainte
De al ceriurilor har, —
Marî ideî purta-vor luptă
Pe îngustul tău hotar.
Zimbete și lacrimi fi-vor,
Iarnă-vară pe pămînt,
Rază-umbră arăta-vor
Voia Domnului prea sfînt.

(Spiritele stelelor dispar.)

Archangelul Gavriil.

Aî mărginit nemărginitul,
L-ai întrupat în formă vie,
Mărime lumii, — depărtare,
Cuvîntul Tău măreț învie;
Te prea-mărim Idee! (Ingenunche.)

Archangelul Mihail.

Tu ce de-apururi schimbătorul,
Cu neschimbatul împreună,
Creînd și vremi și infinit,
Popoare răsădind prin lumî,
Slăvimu-te: Putere! (Ingenunche.)

Archangelul Rafael.

Tu ce 'mpărțit-ai fericirea,
Știință ferecînd în lut, —
Făcînd înțelepciunii tale
Părtașă lumea ce-ai născut;
Osana: Bunătate! (Ingenunche.)

Domnul.

Și tu zimbești, tăcînd în nemișcare,
Ți-e scumpă lauda, n'o găsești, Lucifer,
Orî plăsmuirea, munca mea nu-ți place?

Lucifer.

Și ce să-mi placă? Cîteva materii
Cu alte forme, alte însușiri,
Cu noima lor de tine nevisată
Sau dacă da — tu, fără de puterea
Schimbării lor, — tu astea vreî să-mi placă?
Materii secî în globuri plămădite,
Ce-acum s'atrag, s'alung în calea lor
Și-'n cîți-va viermî trezesc o conștiință,

Pin' totul plin, răcit peri-va iarăș,
Lăsînd în urmă drojdiî fără vlagă?
Și omul doar', văzîndu-te odată,
Stînd în cameră-î, face-va asemeni.
Tu 'n uriașa ta bucătărie
L-ai pus pe om. — Nepăsător și 'n tihnă
Privești tu năcazul mic și searbăd,
Cum năucit el Dumnezeu se crede.
Și-apoi cînd el, ce-ai pus la foc tu, — strică,
Atuncî te-a prins minia ta lîrzie.
Pe cînd ce-aștepți, e rol de diletant?
Și-apoi la ce ți-e 'ntreagă plăsmuirea?
Spre lauda ta ai scris o poezie
Și-ai pus'o 'ntr'o mașină hirbuită,
Și nu știi cum, — dar nu ți-e greu s'ascuți
De miî de anî, cum scîrție mașina
Tocitul cînt cel fără de 'nțeleș.
Moșneag bătrîn, te-ai prins acum de-un joc
Dăinuitor în inimî de copii,
Un joc de ris, — scînteia năbușită
Stînsă 'n noroi, văpaie n'o să fie;
Ursită, libertate s'alung una pe alta,
Dar nu-î aci țărnuitoarea minte!

Domnul.

Nu vreau cuvînt, ci mută închinare!

Lucifer.

Așa mi-e firea, alta ce să-ți dau?
(Arătînd spre iugeri.)
Te laudă astă ceată de neghiobi,
Și-așa-î cu cale, să te laude ei;
Tu i-ai născut ca raza umbra moartă,
Dar eu trăiesc de vecii vecilor.

Domnul.

Clăcaș nemernic! Măteria ți-e mamă.
Tu de-ai trăit, unde ți-a fost puterea?

Lucifer.

Și eu pot, doar, să te întreb asemeni.

Domnul.

În mintea mea, din vremi nemărginite,
Trăiește chipul celor întrupate

Lucifer.

Și n'ai simțit că plăsmuirea minții
De-un haos ți-e puternic priponită,
Ce-î stăvilor orî cărei firî pe lume,
Poruncitor al muncii tale 'ntregi?

Eu, Lucifer, sînt haosul puternic;
 Eu întruparea vecinicei tăgade.
 Tu m'ai învins, căci soarta ni-e de-aşa,
 Ca 'n lupta mea să cad 'ntotdeauna,
 Dar întărit din nou să mă renasc.
 Materie-ai născut, — puterea mi-e mai mare.
 Cu viaţa ta e moartea mea alături,
 Cu fericirea, desperare-amară
 E rază-umbră, teamă şi nădejde,
 Mă vezi, de veci, cu tine stînd alături.
 Eu ce te ştiu, eu ţie să mă 'nchin?

Domnul.

Pie!, duh potrivnic! — Du-mi-te din cale!
 Nu te sdrobesc, dar deslegat te las
 De licărirea spiritelor sfinte.
 Luptă 'n noroi, pierdut şi huiduit,
 Străin să fii şi-amarnic să te sbaţi,
 Muncit pe veci de nesfîrşitul gînd,
 Că înzadar faci lanţul tău să sune;
 Ţi-e mică lupta, — Domnul e puternic.

Lucifer.

Uşor ai vrea să mă arunci în tină,
 Acum îţi par netrebnică unealtă.
 Dar înzădar! — Legat ne fuse traiul:
 Eu parte cer!

Domnul (Ironic.)

Deci fie voia ta!
 Vezi pe pămînt doi pomi cu roadă vie,
 Ce 'n mijloc chiar îşi mlădie tulpina?
 I-am blăstămat, ai tăi fie de-acum!

Lucifer.

Ţi-e darul mic, deşi puterea mare,
 Dar locul tău cel măsurat cu cotul
 Va fi, pe veci, lăcaşul negaţiunii,
 Ce lumea ta odată răsturna-va. (Porneşte)

Corul îngerilor.

Osana Domnului, de legi aducătorul,
 De faţa lui te-ascunde, blăstămate!

IUBIREA MEA.

La mal răchiţi sfioşi şi bolnavi îşi cîntă dragostea nătingă,
 Iar' sălcii — bieteles fecioare, — nu preget dorul să şi-l plîngă,
 Cînd muschii, nebuniţi pe semne, în haină de mătăasă 'mbră-
 [cu-l...
 Sărmanî nenorociţi, amarul nu vrea să vi-l asculte lacul!

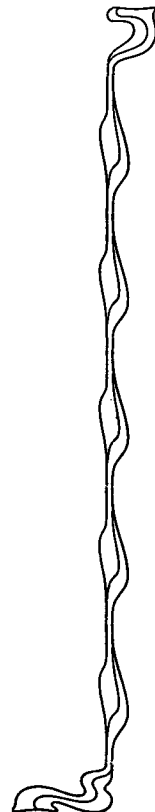
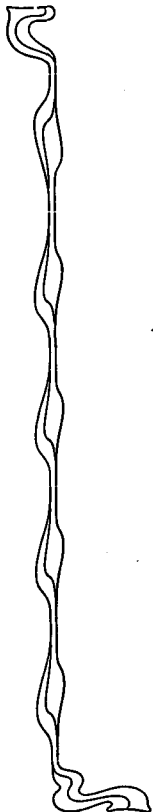
Căci are dragoste cu cerul de-apururi mişcătoarea apă,
 Şi în durerea ei păgîină în coasta sghiaburilor sapă,
 Cu pumnii sfarmă 'n jur tărîmul şi urlă de amar ce-o doare,
 Spre ceriuri braţe-le-ş întinde,— cînd iată-l dragu-î mire: Soare.

Imbrăţişează vîntul apa, iar' din albastrul undeî clare,
 Înfiortă spuma albă, prelung şi pătimaş tresare,
 Atîtea curcubee tremur în val-vîrtejul ei de picuri,
 Cînd în adînc se prind în horă strălucitoarele nisipurî.

***

Aşa-î iubirea mea, asemeni acesteî largî cetăţi de unde,
 Adîncul ei se perde 'n rostul nemărginirilor profunde,
 Cu vifore şi curcubee, cu valuri lung clocotitoare,
 Cu picuri ce se înfiorează de chipul unui vecinic soare...

OCTAVIAN.

PENTRU „ASTRA“.

«Domnul Cornel Diaconovich, prim secretarul «Asociațiunii» și-a dat dimisia din acest post. Comitetul central al «Asociațiunii», în ședința sa de Luni, 20 Iulie nou, a primit cu finea anului curent dimisia dlui C. Diaconovich».

Cetind acest anunț funebral, am bătut în pămâni de bucurie... ne simțim mai ușurați, par'că ne-a căzut o piatră de pe inimă... Și creștinii cu frica lui Dzeu, cum suntem cu toții cei grupați în jurul acestei reviste, ne grăbim a da mortului întins pe catafalc ultimul adio: «Dumnezeu să-l ierte!»

L-am învrednici bucuros și cu un panegiric, dar pe de o parte deocamdată suntem pe vremea priveghiului, iar pe de alta ne 'nădușă glasul cinstita maximă din străbuni: «*De mortuis nihil, nisi bene*»... și apoi, păcatele noastre, dar...

Să lăsăm în știrea Dlui pe cei morți și să ne întoarcem glasul către cei vii, în a căror mină e astă-zî soarta instituțiunii văduvită prin dimisia secretariului ei, care, cum se știe, e sufletul, capul și conducătorul de fapt al «Asociațiunii».

Azi-mîne se va alege un nou secretar. Pe noi această alegere ne interesează de aproape, fiind-că de ea atîrnă activitatea din viitor a fruntaușei noastre reuniuni culturale, menită a răspîndi lumină prin toate ungheturile Ungariei călcate de picior de Român și fiind-că de această alegere e legată o importantă problemă culturală a neamului nostru a cărei ducere la îndeplinire va cădea pe umerii noștri.

Noi, tînăra generație, prin urmare, suntem pe deplin îndreptățiți a spune aici, în organul de publicitate al nostru, postulatele respectuoase ce le impunem cu reverință și loialitate comitetului conducător al «Asociațiunii».

Ca și în alte manifestațiuni ale vieții noastre publice și la Asociație vrem să se muncească. Conservatismul, trîndăvia pasivă, cu toate colorarele lor leneșe, ar fi vremea să se pună sub glie.

E un minunat prilej ca Asociația să rupă cu sistemul ei de pricopseală de pînă acum și să se întoarcă la puritanismul cinstit și avîntat al cetitorilor ei: *propășirea culturală a poporului nostru*. Acestui ideal să subordoneze micile lor interese, membrii dela Asociație, de acest ideal sfînt să fie călăuzită mintea și inima lor în ori-ce faptă săvîrșită în interesul distinsei noastre instituțiuni.

Dacă vor să facă aceasta, atunci *trebuie* ales un *secretar* cu studii serioase și pregătire temeinică, un om care a avut talent și ocașie ca să adune, ca secretar fiind să poată cheltui — deci nu de aceia cari umplu zilnic, bine-rău, coloane de ziare, sleindu-și problematicele forțe și grăunțele modestuului lor hambar, — nu, asta nu! — apoi ne trebuie un *secretar tînăr*, căci tînăr fiind e plin de ideale, de rivnă și energie, calități cari sunt indispensabile pentru unul ce e chemat să inaugureze o epocă nouă de reforme și muncă.

Unui om tînăr, decepțiunile micilor mizerii zilnice nu i-au zdrobit convingerea: că *se poate face ceva*; el va intra în luptă convins că va isbuti, ceea-ce înseamnă mult.

Asociația să binevoiască a nu uita că la *Transilvania*, organul ei, prin care se poate face enorm de mult, are nevoie de-un redactor cu conștiință mare și capabil să discearnă bunul de rău, ce i-se trimite; un redactor care să fie familiarizat cu tainele limbei romînești, să fie chiar o autoritate în ale limbei, — asta pentru-ca să poată inaugura o reformă și în manifestațiunile literare ale Romînilor de sub coroana Sf. Stefan.

Încă ceva: Noi, plănuiim multe, hotărîm foarte multe, dar de fapt facem foarte puțin, fiind-că nu suntem băgători de seamă. Am avut o mulțime de tineri capabil, cari dacă erau cîștigați pentru neam, dacă li-se deschidea teren de activitate aici la noi, nu erau siliți să ia toiagul pripegiei, ca să-și caute prin țări străine pînea de toate zilele și ogor de muncă, ci rămîneau mai cu drag acasă, asudau pentru propășirea noastră și ne scăpau de șportul planurilor și hotărîrilor. Spunem aceste fiind-că și astă-zî avem tineri foarte capabili, foarte bine pregătiți, inexceptionabili din toate punctele de vedere, cari nu-și pot găsi adăpost printre noi, cari fiind-că sunt *tineri* nu pot fi secretari la asociație, de pildă, și prin urmare sunt siliți a ne 'ntoarce spatele și-a lăsa instituțiunile noastre culturale pe mîna unor... Doamne iartă-ne!

Aceste sunt dorințele noastre, a tinerei generații, și acum: *Videant Consules!*

N'AM ASCULTAT DE TATA.

— Povestire din popor. —

Era odată un om bogat și vezut de toți cei ce-l cunoșteau. Casa lui era ca a patriarhilor din biblie, deschisă pentru săraci și pentru lipsiți, și pentru nevoiași, și pentru streini; sfatul lui era primit de cei priciniiți, vorba lui era cu temei și înaintea proștilor și înaintea domnilor. Din asta pricină pe el l-au fost ales, cu mulți ani înainte, de primar la sat și de epitrop la sfânta biserică. Drept și mai drept că lui i-se și cuvinea se poarte aceste slujbe alese, că judeca pe săteni în dreptatea sufletului, nu după părafragiile cei încirliagați ai legilor celor cioplite de mină omenești, de mină pecătoase; iar pe seama sfintei biserici făcea dăniile peste dăniile, da paștile în tot anul, cumpera haine scumpe bisericesti pentru preot și la toate serbătorile cele mari umplea sfeșnicele de făclii scumpe.

Așa o duse un șir lung de ani în bine, în cinste și în omenie.

Odată merge la târg unde nu fusese nici odată în vieața lui, adecă în orașul ce era dela ei din sat peste deal, de ducea drumul pînă la ei printr'o pădure mare. Și după-ce merge-'n târg, târgu-ește el una-alta, ca omul, apoi se pune la o masă în ospătărie cu preoți din satele vecine și cu alți oameni aleși și se ospetează bine, ca cel ce are cu ce. Iar colo pe la ojină se gata de cale, se ajungă acasă de vreme. Își desleagă dela iesle calul, un cal ca cei domnești, pune pe el cele tîrguite și dă se plece; dar atunci vede pe un om intrînd cu un cap frumos de miel în mînă, și-și aduse aminte că ce bucuros mîncă el zama de cap de miel. Și opri pe om locului:

— Mă, măi sunt la măcelărie capuri de miel?

— Sunt destule, — îi răspunde cela, — numai bani să fie.

Așa fiind lucrul, se pune omul nostru călare și cîrnește calul oblu la măcelărie, de unde cumpără 3 capuri de miel și le pune-n desagi, apoi dă călcîi calului și «hi la drum!» Merge tot în galop pînă dă în pădure și gîndia că-î făcătura, că nu întîlni pe nimenia. Cînd era în mijlocul pădurei aude sunete de frunze prin ufișuri și se pleacă să vadă ce-i? Adecă nu-

mai se vede ocolit de vre-o șese oameni înarmați cu puști și cu topoare; el singur și ei șese! Dă să fugă printre ei, dar unul îi și prinde calul de frîu și-l ține locului. El de frică sare-'n tufe și se pierde prin tufiș, iar hoții, că oamenii de omenie nu le poți zice, se pun a scotoci prin desagi, și iau ce le trebuie, iar desagiile lasă pe cal, leagă calul de o tufă și se pierd și ei prin pădure. După vr'un ceas de vreme, după ce nu mai auzi nici un sunet, eși omul nostru din desig și se minună mult că-și află calul și desagiile pe el. «Tot nu sunt hoți primejdioși — se gîndi el — că uite-mi lăsară calul; apoi, că-mi luară ce aflară în desagi, dracu ducă-i! N'oiu măi săraci eu; dar altul și măi mult, eu p'aici nu calc, că bine-a zis tata, fie ertat, să mă păzesc de orașul acesta. Așa se gîndi, urcînd pe cal și dîndu-î pinteni. Dar nu merse doară ca o sută-două de pași și se întîlni cu o patrule de jindari. Il cuno-scură de departe și-î deteră binețe:

— Bună vremea, jupîne primar!

— Să trăiți cu bine, ... dar pagubă că nu ați nimerit măi 'nainte cu vr'un ceas că prindeați nește pasări... Și le spuse toată întîmplarea ce o avu cu hoții. Iar pînă el spunea, jindarii tot la desagiile lui se uitau, că tot erau sîngeroși. Și după-ce isprăvi cu spusul, îl întrebă unul, care era măi mare peste jindari. Ce și-au furat oare din desagi?

Iar el răspunde: Nimica toată, că numai nimicuri cumpărasem pe seama casei, apoi niște capuri de miel ce măi luasem, vād că și ele ar fi aci, că le simțesc.

— Ian' să le vedem!

— Bucuros, și se coborî jos de pe cal și desfăcu desagiile, adecă acolo, în loc de capuri de miel — un cap de om! Acum știu omul nostru numai decît manevra hoților și înlemni, iar jindarii îl luară între puști și-l duseră, mîndru frumos, la casarma lor, iar de acolo în oraș la judecată. Și-l judecară ca pe un hoț ucigaș, cu toate că el nu era vinovat nici cît negru sub unghie! da-î trecută, în desagiile lui aflară cap de om tăiat proaspăt, și în pădure aflară trupul omului fără cap, trupul unui ne-guțator bogat, fără cap, fără ceas și fără inele

de aur, cum purta el și fără banii cei mulți ce-i purta tot cu el. Și alt hoț nu aflară, numai cum aflară pe jupinul primar cu capul lui în desagi. Din judecată eși ca să-l spînzure peste 2 săptămîni, de cumva în aceea vreme nu s'a afla că-i nevinovat, orî de cumva împăratul nu ar hotărî să-i dea o pedeapsă mai ușoară.

În acele două săptămîni tot mai trăgea omul nostru nădejde, că dar de cumva s'ar afla adevărații făptuitori și lui i-se va da drumul din închisoare ca unui nevinovat, or de nu — dar de cumva împăratul s'a milostivi și-i va schimba judecata, ușurîndu-i pedeapsa. Lumea, care-l cunoștea ca om fruntaș și om de omenie, încă nădăjduia, ca și el, și-i era milă de el și de pățania lui. Toți ziceau: Vezi cum cade pacostea pe om? Vezi cum cade'n prepus omul fără pic de vină și cum trebuie să rabde, dac'a pășit în ceas rău de acasă? Doamne feri-ne de ceasul slab și de năpaste!

Și trecu zi după zi, și jîndarii nu putură pune mîna pe adevărații hoși și dela împăratul veni întărită judecata: precum că pe el să-l spînzure. Și veni ceasul cel de osîndă. Furcile erau ridicate, lume multă era adunată și plîngea de mila celui-ce o să-și iee osînda. În urmă îl scoaseră pe cel judecat din închisoare, îl duseră la furci și pînă nu-i pune gîdele ștreangul în grumazi, îi zise judecătorul cel mare, că de are de spus ceva la mulțime, acum îl dă răgaz pe un jumătate de ceas. Vezi, era milă și judecătorului de bietul om, i-ar fi prelungit bucuros timpul, doară, doară va sosi de unde-va mîntuirea lui.

Atunci osînditul își ridică capul peste mulțime și vorbi așa:

Dragii mei, pot să spun cu inîma liniștită că eu nu sunt vinovat de moartea omului, al cărui cap l-au aflat în desagi mei, pot să jor pe Dzeu cel adevărat că nici n'am cunoscut pe omul acela numai din nume. Și iată m'a ajuns pedeapsa cea grea, fără să fiu vinovat de fapta ce mi-s'a pus în spate. Dar Dzeu e drept și judecata judecătorilor încă e dreaptă față de mine; sunt vrednic de pedeapsa aceasta, nu că doară eu aș fi omorîtorul omului aceluia, pe care nici nu l-am cunoscut, fără de oare-ce nu am ascultat de tata.

Ochii mulțimei erau pironiți asupra lui, era tăcerea de se auzia și sbîrnăitul muscuțelor,

iar judecătorul îi zise: Ai vreme spune-ne, cum nu ai ascultat pe tată-to?

Iar el începu:

D'apoi așa, că tata a fost om de omenie și plugar harnic. Noi am fost trei frați și cînd s'a bolnăvit odată tata greu, de a și murit, ne-a chemat la patul lui și ne-a întrebat, care din ce agonisită gîndim să trăim?

Fratele meu cel mai mare a răspuns că el vrea să fie plugar, cum fu și tata; iar bătrînul i-a răspuns: bine, dragul tati, plugar să fi, dar trebuie să știi că greu vei trăi în lume, că mult vei zoli iarna-vara, ziua-noaptea, fără drept și mai drept, că după zoală și alergare multă, de-i fi și cruțător, vei avea cele de lipsă, de pe o zi pe alta, și nu-i rîvni la bunul nimăru; dar tu cum gîndești să trăești? Într-o pe fratele meu cel mijlociu.

Eu, tată, aș învăța bucuros carte, să trăesc după învățătură.

Bine, dragul meu, răspunse tata, numai cît trebuie să știi, că de-i învăța carte și-i trăi după învățătură, vei trăi cu greu, foarte cu greu; că cei-ce trăesc după carte, au mai multe lipse decît plugarii, au mai multe poște de împlinit și au cheltueli mari, cît numai Dzeu îi știe, iar împăratul nu mai dă plăți așa grase, cît să poată trăi fără grijă slujbașii împărăției. Fără, dacă tu ți-ai pus carul în pietrii că după învățătură să trăești, lucru rău nu e, că cei cu purtare bună sunt mai văzuți și mai aleși de cît prostimea. Apoi ca să poți urma învățăturile, tu lași partea ta de moșie la fratet-o cel mai mare și el a purta pe la școale cheltuelile cu tine; dar tu — zise tata cătră mine — tu cum ai de gînd să trăești în lume?

Ear eu i-am răspuns:

Eu — tată — voiu să mă fac hoț să trăesc din furat.

— Hm! zise atunci tata, slab plug ți-ai ales! Apoi stătu o leacă pe gînduri și după aceea-mi mai zise:

Fiule! Dacă ești născut în planeta aceea, înzădar ți-oîu cetera eu pînă mine să te desmînt, că tu știi cu nu mi-i asculta. Drept aceea, nici te desmînt, nici te sfătuesc, pe ce cale să apuci. Mie, drept și mai drept, că mi-ar mai plăcea, dacă tu ți-ai alege un meșteșug mai cinstit, fără, dacă așa ți-e scrisă și împărțită — n'am ce-ți face. Tu te mai socotește, că ești tinăr, iar dacă după toate socotelile tale

ți-a eși că hoț să te faci — hoț vei fi, și vei trăi mai pe ușor decît frații tăi și mai cu belșug, dar și mai cu frică. Ca lupul și ca fiarele pădurei te vei teme de orî-ce sunet de frunze, dar vei trăi pe ușor și vei muri cînd ți-a fi lumea mai dragă. De un lucru însă te ferește, vezi tu orașul ăsta ce-î numai dincolo

nici coada satului nu e; trăește cu multă zoală și cruțare, dar are cele de lipsă în toată una vremea. Moșia tatii toată-î în mîna lui, că mie mi-a dat bani și vite pentru partea mea, iar' pe frate-mi-o cel mijlociu — pentru partea lui — l-a purtat la școale pînă la făcut popă gata, sfințit, e în satul vecin de vre-o 15 ani,

Episcopul Radu între părinții săi.

de deal dela noi — tu acolo să nu mergi nici odată, că acolo ți-a fi punerea capului.

Așa mi-a spus tata apoi a închis ochii pe veci.

Și noi, cei trei copii rămași de el, am făcut chiar după-cum i-am fost spus lui; frate-meu cel mai mare să făcu plugar harnic, și așa-î pînă 'n ziua de azi; nu-î fruntea satului, dar

de cînd a eșit din școli. Acesta trăește cu griji multe, că are prunci mulți, iar din sat are puține venituri că-î satul mic, dar totuși o duce și el cu cinste și cu omenie, de pe o zi pe alta. Eu... eu încă m'am ținut de vorbă, m'am făcut hoț. Cum fui de vre-o 14—15 ani sco-seu dela frate-mi-o partea din moșie, îmi nu-

mără două sute bune și-mi dete și o călărie în preț de 80 fl. Eu băgați banii în pungă, mă suiți călare pe mărțină și dute copile! Vre-o 4 săptămîni nu mă mai abătui pe la noi prin sat. Iar la patru săptămîni venii cu vre-o șese cai murgî, unul mai luciu la păr decît altul. Oamenilor le spuneam că-s din țirg dela Mara-murăș, cînd colo ei erau din munții Moldovei, furați dela mocani. Nu-i ținu-i două-trei zile și vîndu-i de acasă la un Armean, negețator de cai, cu 6 sute bune. Toți oamenii dela noi din sat mă lăudau, că ce minte bună mi-a dat Dzeu, că eu în cite-va săptămîni făcui din două sute, șese! Că ei așa știau că cei șese cai i-am cumpărat pe cele 200 fl. ce mi-le dăduse frate-mi-o. Numai frate-mi-o clătina din cap și-mi zicea, cînd eram numai între patru ochi: Mă, lasă calea asta, pe care ai apucat, că asta te duce oblu la furci! Dar eu nu l-am ascultat. — Tot mergeam și vineam, lumea credea că eu umblu pe la țirguri depărtate și fac negustorie cu vite și cu cai, dar eu furam, eram un hoț, cum puținei s'au mai pomenit. Furam de pe cei munți cai și boi și-i duceam pe la țirguri depărtate de-î vindeam pe banii; furam și banii gata, de unde puteam și tot cumpăram moșii pe ei, iar oamenii dela noi mă numiau om harnic, om care știe învîrți banul, om de trăit în lume. Așa trăii pînă eram aproape de treizeci de ani, atunci mă însurați și lăsați cărărările cele rele, că atunci banii aveam destui, puși bine, de numai eu știam de ei și aveam și moșie; nu aveam dară lipsă să mai

fur dela nime nimic, Ba m'am și pocăit, m'am spovedit și m'am cuminecat, m'am legat că tot eu voiu da paștile cite zile voi avea, ba am făcut pe la biserică dăni în bani, am mai cumpărat haine și vase bisericesti și cărți pentru stranele cîntăreților, ajutam pe cei săraci și numele meu în scurtă vreme era nume de laudă în tot ținutul. Oamenii mă aleseră primar sătesc și episcop bisericesc. Trebile mergeau minunat de bine și în orașul, ce-i peste deal dela noi, nu călcasem încă, mă ținusem de povața tati. Dar odată, la mulți ani după-ce mă făcusem om de omenie, m'au pus păcatele de am mers în acel oraș. Și nu mi-s'a întimplat nimic, și gîndeam în gîndul meu: N'a știut bietul tata ce spune pe patul morții, buiguia, sârmanul, că uite, am fost în orașul cel cu opreliștea și nu mi-s'a întimplat nimic. Toc-măi cînd mă gîndeam așa, mă întini cu hoții în pădure, ... mai departe știți ce o fost. Acum is gata de moarte, dar și acum zic că fapta, pentru care mă spînzurați, n'am săvîrșit-o, ei mi-au pus în desagă capul de om în locul capurilor de miel; dar pentru faptele, cite le făcui pînă mă ținea lumea că-s negustor de vite, pentru hoțiile de atunci, dar mai virtos că ce am călcat porunca tati, sunt vrednic de ștreang».

Și în ștreang a murit — și cea din urmă vorbă a lui a fost: «Așa-mi trebe, că n'am ascultat de tata!»

Reteag, 1 Iunie 1903.

Ioan Popu Reteganul.

Nepotrivire.

Am întilnit-o ieri în cale
Sus la răscruce ling'un alun,
Era pe-aci să n'o cunosc
Pe fata judelui Zăbun.
Drăguța mea dela podmol
Din nopțile cu șezători, —
Si-a coborît ochii 'n pămînt
Posomorîți și visători...

Am prins mînuța s'o alint
Nedomerită se uita,
Drăguța mea dela podmul
Mi-a zis sfioasă: Dumnela...
Iar cînd am prins'o de mijloc
Si-am sărutat-o lung pe gură,
Mi s'a ascuns le sîn și-a plîns:
„De ce te-ai dus la 'nvățătură?...”

Ion Cădru

CONFETTI.

II.

Când mi-am spus mai dăună-zî nefericirile mele «literare», fetele noastre de Romîn, întristatu-s'au foarte și au pornit o mișcare de mîntuire. O inimoasă romîncuță mi-a trimis niște condolențe atîta de călduroase, încît m'am hotărît să retrag «adio»-ul zis din parte-mî, literaturii. Mi-a promis dînsa, că va porni o colectă între prietenile ei și că fie-care va contribui ca să-mî scontez cambiile dela «nobilul institut». Bucuria mea n'avea hotare și mi-așî fi sărit, poate, din piele, ba m'am hotărît chiar să peșesc pe nobila romîncuță, dacă nu mă întilneam pe tren cu un redactor de-al nostru, care prin tînguirea lui m'a amărît din nou.

Și cum, orî-ce om puțin mai luminat va înțelege, amarul literar de care m'am amărît, nu-î dulce de fel.

Amărâla asta, pe lingă acea că mă amărește pe mine, e tot odată rușinea noastră a tuturor, rușinea neamului.

Mi-a povestit acel redactor, năcazurile lui «literare».

Ci-că, împreună cu mai mulți tovarășî de luptă și suferință «literară», convinși fiind de necesitatea unei reviste literare mai dai-doamne, au înființat-o. Și au jertfit mult, pînă și-au atins scopul. Și le-a fost grea jertfa, fiind dinșîi sărăcuți. Asta veți crede-o, știind toți, că Romîinii bogați nu jertfesc pentru scopuri mai nobile, nici muncă, nici bani. Și domniî aceștia, și făcuseră socoteala, cam în felul următor:

— Suntem 12 milioane Români. Dintre aceștia inteligența va fi cam 100.000.

Și fiind-că o revistă, ca asta n'au mai avut Romîinii, e ieftină și bună, vor abona-o 15—20 de mii. Cu atîți abonenți vor concentra puterile mai bune, vor da o revistă frumoasă, bogată, bună instructivă, distractivă și decorativă. Și vor înființa un centru, un for de literatură ca în Apus, cu o revistă ca cele apusene.

Au adunat ban cu ban, au cîștigat adrese și au trimis numerii de probă.

Și s'a făcut svon. Toate ziarele gratulau, toată Romîinimea tresărea de fală, că iată! în fine avem și noi o revistă *splendidă* și *ieftină*.

După cel dintîiu număr, au trimis banii, 15 inși, 9 coconițe, fete de popă și 6 studenți din

gimnaziu. Trei advocați, un medic și nici un profesor, au scris că primesc revista, dar banii îi vor trimite *mai tîrziu*.

Desperare! Tablou!

S'a trimis al doilea număr, tot de «probă».

16 fete de popă, 11 studenți, 1 avocat, nici un medic și nici un profesor, 1 inginer romîn din Serajevo și un învățător din Dobrogea.

S'a făcut rugarea, că aceia căroră nu le trebuie revista, să o trimită înapoi.

Au sosit returnate, 16 esemplare. Unul dela un avocat *bogat* din Brașov, trei dela membrii fruntași din comitetul «*Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român*», membrii, cari au grase honorare-literare, apoi un episcop și un canonic și 10 coconițe dela orașe, aristocrate, vezi Doamne!

S'a trimis al treilea număr.

Laudele curgeau, păreri competente aprețiau revista, totuși, din 12 milioane de Romîni, abea 250 au abonat revista, iar din aceștia, 200 au primit-o pe credit.

Caracteristic și interesant e cazul, că vre-o cincisprezece abonenți au refusat revista abea după o jumătate de an, fără să plătească nici un ban.

După un an au refusat-o nici mai mult nici mai puțin — 24 de abonenți — restanțieri.

— Noi însă — imî spunea întristatul redactor, — am susținut revista pe mai departe, cu sfortări și jertfe, întiiu fiindcă ne era rușine, apoi ca să nu *păgubim cei 50 abonenți cari și-au achitat abonamentul*.

O! scumpă nație, cit de interesantă ești tu!

Tu nu vei peri în veci, că nu te lași ademenită cu una cu două.

Fiiî tăi, Harpagoni sfătoși și cu fosfor puțin în creeri, stîlpii nației astă-zî sunt fenomenali.

Că e foarte de înțeles și practic, cînd un restanțier (advocat romîn, bogat, crescut din stipendii) abea după un an își aduce aminte să refuze revista și plata...

Poate singur eu sunt care nu pot să mă împac cu starea asta a lucrurilor. Eu înțeleg, cînd un sgîrcit își folosește nigelul de pe grumazî de nastur la cămașă...

Înțeleg, cînd altul își adună mătreața din cap și o vinde în loc de țărîțe...

Dar iată (așa sunt eu!) acest lucru eu nu-l pot înțelege, iertă-mi-se acest pacat.

Aceluia care mă va face să-l înțeleg, îi ofer jumătate din suma ce o va colecta drăguța de romîncuță pe seama mea. Iată de ce m'am întristat atît de mult. Și n'ași fi scris aceste șire

de-nu primeam mîngăetoarea condolență dela inimioasa romîncuță și dacă nu purtam nădejdea colectei ce va porni-o.

Am scris și acum n'am altă țintă, decît să merg să o pețesc...

Sirius.

DIN O MIE ȘI UNA DE NOPTI.

— Inedite. —

— Spune, Halima, spune...

Și sultanul își netezi încă odată barba lui cea lungă, slobozind un nor gros de fum...

— Spune de ghiauri.

— Stăpîne, Alah cel puternic nu se minie, cînd povestim de ghiauri?...

— Alah e prea puternic, ca să se supere pentru nește povești de ghiauri, spune numai, spune...

— Trăiau odată doi ghiauri tineri și se iubiau mult. La ghiauri fie-care bărbat iubește numai pe femeia lui, și femeile lor...

— Minciuni, ăstea sînt minciuni de-ale ghiaurilor. Ea își mușcă buzele. În mintea ei de sclavă străfulgerase pe o clipă ademenitorul gînd al iubirii ghiaurilor, cari iubesc numai odată în vieață, și numai o femeie...

— Bătrîna Fatme, care a murit, mi-a spus, eu nu știu.

... Și spunea Fatme de doi ghiauri tineri, cari s'au iubit mult. Dar vezi-că în cartea cea sfîntă a ghiaurilor este scris, că în raiul lor este un loc gol pentru aceia, cari au fost fericiți în căsătorie — și locul acela nu se umple nici odată.

Sultanul zimbi: «un lucru cuminte aud și dela ghiauri.»

— Eu nu pot să fie fericiți, stăpîne, îngîna sclava lingușitor, pentru că nu înțeleg coranul. Femeia este numai o jucărie în mîna bărbatului, ea nu-i poate fi tovarăș...

... Și cei doi ghiauri tineri tocmai se reînorceau dela nuntă. Caii lor săltau neburnatec, s'auziau descărcări de salve, și dulcele sunet

de cobză. Iar cei doi miri zimbiau fericiți, ca în cerul lui Alah. Tîrziu noaptea, înainte de a pleca mirii (ei aveau să plece de ceea parte a malului, că erau pescari) mireasa a îngenunchiat înaintea icoanei Profetului ghiaur și s'a rugat:

— Dă, Doamne, ca noi să întrăm în rai, în locul acela. Ea se ruga adecă să ajungă în locul cel gol, unde dintre cei fericiți în căsătorie nimeni nu intrase. Și icoana Profetului a clătinat capul încununat cu spinii — căci prorocii ghiaurilor să încunună cu spinii — și i-a zis:

— Nu știți ce ceri, copilă.

Ea însă a plîns și s'a rugat pînă cînd Profetul a zimbuit, spunîndu-i că-i va împlini rugarea.

Și au eșit toți nuntașii și au petrecut pe miri pînă la țărîmurele mării. Aici s'au pus amîndoi într'o luntre... Și în cealaltă zi au găsit nuntașii — luntrea goală. Mirii s'au înecat în valuri.

Sultanul se uita nedumerit.

Sclava adause:

— Și spun oamenii, că în noaptea aceea icoana Profetului ghiaur ar fi spus în auzul unui cucernic nuntaș: «Azi vor intra în rai cei dintîi oameni, cari au fost fericiți în căsătorie.»

* * *

În somn, bătrînul sultan zimbea. O ușoară musică de harpă s'auzia la căpătîiul lui.

Figura lui avea un aspect așa de duios. Halima, șopotea la urechea sclavelor:

— Vedeți-l ce dulce zimbește? Visează de bună seamă de cei doi ghiauri tineri și fericiți, cari dorm îmbrățișați de veci, în fundul mării.

Sîmin.

UN CURENT NEÎNTEMEIAT ÎN LITERATURA ROMÎNEASCĂ.*

În timpul ultim a erupt în literatura romînă un curent unilateral și șovinist.

Representantul acestui curent e poetul st. Iosif, cunoscut prin poeziile sale „*Patriarhale*“ și „*A fost odată*“

Curentul acesta vrea să recunoască numai o literatură neaoșă, o literatură natală, care trebuie să-și scoată sugetele sale ori din trecutul nostru romantic, ori direct din viața țărănimei....

Șovinismul acesta literar nu poate fi trecut cu vederea, și cere o critică severă, o recenziune basată pe fapte, din literatura celorlalte popoare.

Pînă-cînd națiunea romînă mai are un viitor, nu vom întoarce spatele acestui viitor pentru a privi în trecutul patriarhal, și pînă cînd structura noastră socială, nu e alcătuită numai din țărănime, ci și din burghezime modernă, în care au străbătut ideile progresului ș'a culturii apusene, o burghezime care are asemenea conflictele și luptele ei, e cu totul greșit a căuta motive iiterare numai în jurul vetrei țărănești unde chirăesc greerii, unde deapăna bunica firul din caerul mut, unde își joacă bietul bunic nepoții pe genunchi....

Patriotismul e un lucru frumos, dar atunci cînd e la locul lui. Un patriotism calp însă, e în detrimentul progresului național, și poate să devie tot atît de periculos ca o lipsă totală de iubire patriotică.

Literatura noastră tinăra e o literatură

* Publicăm acest articol, deși nu ne putem identifica cu părerile autorului; vrem, însă, să dăm prilej la o discuție care numai de folos poate fi pentru On. cetitorii și-apoi din ciocnirea amnarului de cremene se naște știința — adevărul.

Redacția.

săracă. A isola literatura aceasta de ori ce literatură străină prin un șovinism literar, ar însemna a ridica în jurul ei un zid chinez. Din fericire însă, o mînă de năsip nu e încă un zăgaz!...

În timpul present unde tind toate culturile a se nivela unde să în schimbă prin vapor și electricitate zi de zi milioane de idei între națiuni, ar trebui să rîdă toată Europa de timpirea noastră mistică, ca de niște Chinezii noi, dacă nu am profita de ocaziunea binecuvîntată, pentru a îmbogăți și țara noastră cu spirit proaspăt, cu civilizație înfloritoare, întru-cît nu știrbește și bastardează individualitatea vieții noastre intelectuale....

Ce zice francezul reputat Emile Faguet? „Noi Francezii trebuie să recunoaștem că toate novațiunile în literatura noastră derivă dela influența literaturilor străine. Din secolul 15 încoace nu am produs nimic original, fără o epocă premergătoare de imitație și oltoire. Am mers în școala Grecilor și a Romanilor pe care nu i-am cunoscut aproape de fel, și după 50 de ani ne-am mîndrit cu Montaigne, Ronsard, du Bellay, d'Aubigné.... Am mers în școala italiană și în timp scurt am avut pe Malherbe, Despartes, d'Urfé, Racan.... Din școala spaniolă am primit pe marele Corneille.... Și iară am mers în școala Grecilor și a Romanilor îmbucurîndu-ne de un Racine, Boileau, Lafontaine, La Bruyère.... Din Anglitora avem pe Montesquieu, Voltaire, Diderot, Rousseau.... Dela Germanii am dobîndit romanticii“....

Toate popoarele au importat idei și

sentimente exotice în literatura și arta lor, fără să încapă vorba de plagiate ori furt spiritual. Tot poporul e mult ori mai puțin imitator. Unul învață dela altul. Tot insul, de-ar fi cît de clonțos și de individual, are premergătorii lui. Procesul evolutiv se percepe prin epigoii și prin selectare, viața trece dela unul la altul, ca un glob de lut, din mîină în mîină, pînă se oprește în palmele unuia, care-l frămîntă din nou, făcînd din el o operă proaspătă.

Eminescu, poetul nostru cel mai mare, a învățat dela Musset, Byron, Leopardi, Schopenhauer... Vlăhuță, prozatorul favorit al Bucureștiului, e uns cu pomadă franceză, înriurit de un Dumas, Flaubert, Balzac... măestrul Coșbuc arată influința școalei antice și germane, criticul Gherea s'a inspirat de Taine, Brandes, Gervinus...

Bohemia cu literatura ei apartă, a împrumutat din toate literaturile europene. Neruda nu poate tăgădui, înriurirea romanticilor francezi, Ceh a înotat în apele literaturii slave din secolul trecut, Vrcklicky care a tradus pe „Faust” în limba cehă nu s'a putut emancipa nici odată de clasicismul german, asemenea Kwapil, Stolba...

Dacă ași lua popoarele de-arîndul, istoria literaturii universale, ar da material cu „vagonul” pentru a demonstra clar și eclatant, că o epocă de înflorire a unei literaturi, a înviorat alte literaturi străine, o reciprocitate curioasă, care arată o periodicitate și mai curioasă. Fenomenul acesta nu e de altcum nou, asemenea-l întîlnim și pe teren istoric, economic, politic...

Din toate cele spuse pînă acum, vedem limpede ca ziua, că e cu totul greșit a cere ca literatura noastră să fie o

literatură țărănească, patriarhală, șovinistă...

Din contră, cine nu visează la gura sobei, va trebui să afirme că literatura romînă, trebuie să fie în timpul nostru transitiv, dospitor, — dacă se pretinde oglinda vieții — o literatură militantă, satirică, resumtivă, renitentă...

Ce-a zis I. Costa după catastrofa războiului american? „Spania va putea numai atunci să spere la o revelare, dacă va sigila groapa lui Cid cu 7 sigile, cu alte cuvinte, dacă va rupe cu toate tradițiile și dacă va trăi și va lucra cu prezentul.”

Numai romanticul exagerat Echegaray se mai ține înodat de trecutul național. H. Rothau scrie: „Echegaray u. Valera wollen die Überlieferung u. den Ruhm der heimischen Litteratur nicht durch ausländische „Moden u. Geschmack“ beeinflusst sehen, sondern das rein Spanische, das Nationale bewahrt wissen, u. es ist traurig genug, die grossen Massen des Publikums geben ihnen recht, u. betrachten die Ausländische Kunst, als etwas Exotisches, Fremdes, das ganz interessant u. wertvoll sein mag, dass aber die Spanische Seele in ihren verborgenen Schwingungen nicht berührt“.

Contra acestui exclusivism și quietism a pornit la luptă o ceată curagioasă de scriitori moderni.

Imi permit să citez pe scriitorul de piese teatrale I. Benavente, romancierii Blasco Ibanez, M. Picon, Emilia P. Bazan, criticul vehement Unamuno, etc... Acești scriitori au strgat întîiadată în viața spaniolă apatică: „Trecutul ne petrifică. Dacă nu ne îngropăm morții, ne îngroapă ei pe noi!”

Nu în cimiterul trecutului zace viața

adevărată, ci în ogorul progresului; nu viața patriarhală a haiducilor și a hoților, interesează pe omul modern, ci prezentul proaspăt cu istoria lui actuală. Pentru omul modern și progresiv, există numai prezent.

Țăranul încă nu profită de năsdără-văniile haiducilor, nici de sentimentalismul elegiac a lumii ce „a fost odată”, țăranului să i-se deie jurnale bune în mână, la școală o educație îngrijită, aceasta să fie civilizația și distracția lui.

Timpul în care trăim e mare și nu îngăduie nimănuia să fugă din lupta vieții în nirvana trecutului, din simplul motiv că-l dor ranele orî nervii discordați. E o lașitate a deserta din cîmpul vieții aspre în tufișele unui romanticism molcom. Cultura modernă nu cere luptători în halat, pantofi și scufie, ea cere spirite violente, energii bărbătești, luptă neobosită, căci lupta e și educație, și educația se reduce la frică, pedepse, amenințări și lovituri (? Red.) Cultura modernă cere afară de luptă, adevăr, sanctuarul acesta, prin care devenim mai ridicăți, mai nobili și mai norocoși. Drumul spre acest adevăr, merge însă prin tină, și e datorința literaturii noi, a arăta căile acelea unde ajungem la adevăr fără să ne întinăm. . . .

Fără adevăr nu există noroc, adevărul luminează, consolează, purifică, și trebuie să știm cu toții, că adevărul e minciuna pe care-i toată societatea noastră clădită. . . .

De aceea trebuie să fie literatura noastră o literatură militantă, o întreprindere serioasă, sarcastică, severă, care să desrădăcineze tot ce e putred și infectat în publicul nostru, ca niște măsele rele. . . .

Avem lipsă de-o literatură care să

spele, să frece, să curețe, nu cu apă de trandafir și cu pene de păun, ci cu sublimat, vată, lapis, și carbol. . . . În Orientul nostru e încă atîta rip de jupuit, atîtea pachete de haine murdare de spălat, încît trebuie să începem odată cu munca mare a curățirei. . . . Și minile care vor pune munca asta în mișcare, nu vor purta briliante și juvaere pe degete, nici mănuși de glacé, nu vor orbi lumea cu gesturi tentralice, din contră degetele lor arătătoare, vor deveni un fel de pumnale, care vor junghia toată poezia patriarhală, sentimentală, anti-quară. . . .

Un mare aderent al poetului Șt. Iosif e dl Sextil Pușcariu, care a turnat în mai multe foițe de gazetă un sac de vorbe radioase peste viața poetului, o reclamă ca pentru apă de dinți. . . . Dl. S. Pușcariu e publicului românesc cunoscut prin cartea sa verde „*Juvenilia*“ de care nu vreau să vorbesc, pentru a nu face o plimbare vanitoasă în țintirimul trecutului, căci a vorbi de „*Juvenilia*“ ar însemna, a ține o cuvîntare funebrelă. . . .

Pe noi ne interesează mai mult articolul ultim din „*Luceafărul*“ unde ne învață dl S. Pușcariu să deosebim literatura de basaconie, talentul de pusderie, cîrnații de trandafiri, gîndacii de șerpi, etc. . . . cu alte vorbe, să ne uităm calului în gură înainte de a-l cumpăra, orî să nu tirguim mița în sac. . . . De atîta sfat nu a fost lipsă. Publicul nu e atît de naiv, după cum crede dl S. Pușcariu. Dovadă faptul, că a știut să deosebească ce nu e „*juvenil*“ și ce e „*pueril*“ ce sunt serpentine ieftine de hîrtie, ce sunt rachete de reclamă, ce sunt meteori filologici, și ce e un luceafăr adevărat, cu lumină proprie și durabilă. . . .

Ideia cardinală din articolul dlui S.

Pușcariu e problema limbei românești. Dl S. Pușcariu cere ca pe viitor să existe numai o singură limbă literară, și limba aceasta să fie limba dela București.

Nimic mai greșit decât asta. În dezvoltarea unei limbi nu există comandă filologică. Limba e forța primară, filologia numai fenomenul secundar. Limba nu are deaface cu filologia, o limbă se dezvoltă de sine, se curăță de sine, ca sîngele, ca apa unui rîu...

Nu avem încă o limbă comună. Limba noastră se compune din dialecte. Dialectele nu sunt însă stîrpirura unei limbi. Din contră, prin nimic nu se exprimă mai vădit particularitatea și individualitatea unui popor, decât, printr'un idiom ori patois... O limbă literară nu are ca basă altceva decât mai multe dialecte. Dialectul e protoplasma unei dezvoltări literare a limbajului. După ideia dlui Pușcariu ar fi dară cu totul greșit, ca cei din Muntenia să fie morțiș la dialectul lor și să primească cu refuz limba moldovenească ori ardelenescă în care zace o vlagă neprețuită de poezie și prospătate...

Toate dialectele au valoarea lor. Dialectul dă lucrurilor culori mai vii, o expresie virginală, prin dialect formează ziceri netocite, chipuri originale, prin dialect înfloresc, întinerește și să coace o limbă literară nedezvoltată...

În toate dialectele dorm sumedenii de sentimente, de simboluri și instincte... Cu limba bucureștiană franțuzită balansează limbajul ardelenesc atins de viața germană și în balansarea aceasta zace un antidot contra înveninării străine.

Dl S. Pușcariu crede, ca dacă avem odată o limbă literară stabilită prin o academie, literatura noastră va prospera mai vădit. Nimic mai fals decât asta. Dl S.

Pușcariu în schimbă cauza cu efectul. Nu limba formează pe scriitori, ci scriitorii limba. Limba e aceea ce au scris scriitorii mari. Limba română e aceea ce au scris Creangă, Eminescu, Ispirescu, Coșbuc, Odobescu... Un exemplu. Slavici și Coșbuc au scris o limbă românească frumoasă, și aceasta pe cînd erau încă în Ardeal, fără să fi ținut cont de limba Dîmbovițeană. Viceversa, întîlnești la București cete întregi de literați cari vorbesc o limbă românească cochetă și duhlie, fără să poată produce ceva însemnat în literatură. Totul depinde dară dela talent și nu dela limbă. Seceta de talente e calamitatea la noi. Să nu aruncăm vina în partea limbei, ci pe scriitorii noștri slabi, pe literații noștri mediocrii, un simptom de degenerare care se manifestă aproape la toate popoarele de rasă latină... Ce ne trebuie nouă întîiu nu e limba, ci literați fertili, ardelenesți, moldovenești, dîmbovițeni, în dialectele acestea trei zac celulele și capilarele pline de sevă și putere a limbei viitoare...

Intîiu floarea apoi rodul, întîiu talentele, și limba va fi consecința lor...

Chiar dacă am accepta ideea, pentru o limbă unitară românească, trebuie să spunem dela început, că ideea aleasă de dl S. Pușcariu, e ideea cea mai nefericită. Trei posibilități ar exista pentru a sana problema limbei noastre literare.

1. Topirea celor trei dialecte într'un singur limbaj cu preferarea unui singur dialect. Casul acesta îl aflăm în Germania. Luther care a pus basa limbei germane noi, „*neuhochdeutsch*“ a tradus biblia în limba saxonă cancelistă, care avea ca fundament dialectul francon, braunschweigian, germano-sudic... (Paul: „*Grundriss d. d. Sprache.*“)

2. Ignorarea dialectelor și punerea ca

bază a limbei literare, limba celor mai mari scriitori. Casul acesta îl aflăm în Italia. Aici a format baza limbei literare limba scrisă de Dante și Petrarca...

3. Drum liber limbei, desvoltarea ei firească, fatală...

Din aceste trei posibilități, e felul de sub punctul 1) neorganic și strîmt... Felul de sub punctul 2) pentru literatura noastră ce zace încă în fașă, nepotrivit.

Unicul drum, pe care poate să ajungă limba și literatura noastră la înflorire și ridicare, e drumul libertății. Lupta între cele trei dielecte va dura pînă cînd dialectul cel mai tare, va suga din dialectele cele mai slabe toată vlaga și tăria, pentru a se avînta la domnire proprie. Procesul acesta selectiv, se va petrece de sine, fără nici un rețet filologic, *et monsieur S. Pușcariu pourrait seulement jouer le rôle d'une brave accoucheuse.*

Noțiunea vieții noastre s'a lărgit. Prin ea s'a lărgit și noțiunea literaturii. Azi nu mai avem numai țărănime, ci și burghezime. Viață nouă, tipuri noi, lupte și conflicte noi, poezie nouă, tot alimente

noi, pentru o literatură nouă, pentru o literatură realistă, militantă, resumptivă. Cu creșterea literaturii se va învîrtoșa și limba literară tot mai mult și se va apropia mereu de ținta dorită.

Literatura asta militantă, spălătoare, antiseptică, va însănătoșa societatea noastră. Românul trebuie iarăși condus în lumea adevărului. Orientul întunecat la făcut laș, viclean, ipocrit. Inima românismului trebuie entusiasmată pentru o viață curată, mare, modernă.

Toate încercările de-a elibera națiunea noastră, de-a o ridica la o civilizație mai înaltă, vor rămînea strădăniile efemere pînă nu va fi intern eliberată, prin recunoașterea marelui, a adevărului și a frumosului în viață.

Dacă vom rămînea însă la poezia patriarhală, nu vom ajunge mai departe decît Tirolezii cu chiuturile și cu diletantismul patriotic țărănoii, și ce privesc rețetele filologice care au exagerat cestia dialectelor noastre pînă la un „*Dialecteritis*“ nu pot fi luate toate în serios, vorba aceea: *creapă păru în două și samănă fînțari*...

München, 12/VI. 1903.

U. T. Mihaileu.

De mult...

Auzi tu prin noapte eterna poveste
Ce codrul o spune cu glas de mormînt,
Cînd ramuri se 'ndoaie sub valuri de vînt?
Poema iubirilor triste ea este!

Te-oprește.. cad frunzele toamnei pe cale,
Atî, lasă-mă dornic acuma să plîng...
La inima tristă aș vrea să le strîng
Căci vise perdute sunt frunzele pale!

Prin umbră pătrunde al apelor vaer —
Nostalgic, gîndirea se pierde 'n apus
Spre clipe senine ce toate s-au dus:
Așa se destramă al zilelor caer!

Ascultă povestea ce însu-mi ascult...
Din vremuri trecute ne-aducem aminte,
Cînd fruntea se pleacă pe raclăle sfinte,
Căci flacăra vieții e stinsă de mult!

Atlecs. Shergheleu.

OARA PRÎNZULUI.

— După natură. —

În mijlocul sgomotului infernal a sute de ciocane, a zeci de curele ce să încolăcesc și aleargă nebune pe roțile lacome, în mijlocul zecilor de comande spuse cu glas tare și asurzitor, să aude, de odată, un șuer. Aburi calzi, prefăcuți în stropi răsvăriți, țîșnesc din cazanul înfierbîntat și șuerul se întetește, urcă, urcă și dă într'un fluerat înțepat, țuitor de-și ia auzul.

Oara prînzului.

Ca mecanismul unui ciasornic, care înceată de a mai funcționa, înceată rînd pe rînd orice sgomot în uzina posomorită și severă... Cete, cete de lucrători, cu fețele mînjite de praf, cu cămășile albastre, cu mînele răsfrînse, părăsesc porțile larg deschise ale fabricei.

Pe aleea, pe care au ajuns, se împrăstie care încărău, — unii pe la băncile așezate la umbra cîtor-va castani umbroși, alții pornesc înspre inima orașului, alții rămîn nehotărîți locului și nu știu ce să înceapă — poate sunt singuri, singurei, nu-i așteaptă nime și sunt sătuți de toate...

Eu m'am așezat pe o bancă, în apropierea pavilionului de muzică... (E gol și cască o gură de somnuos, minune mare!...) De-asupra capului meu un castan își joacă frunzele în bătaia soarelui și reflectează prin țărîna figurii caleidoscopice... E cald!... Imi fac vînt cu pălăria de pae și atît de bine imi priește bătaia vîntulețului...

În fața mea, pe o bancă s'au așezat vre-o cîți-va lucrători. Mai la o parte o femeie tină, cu broboadă pe cap, le taie felii de pine neagră și țărînoasă. Dintr'un coșuleț le scoate, mai apoi, o ciorbă, care aruncă vilvătăi de aburi și împarte pe rînd la fie-care cite-va bucături de carne. Toți stau fără să spună o vorbă, îi preocupă numai mîncarea, iar ochii lor obosiți privesc înainte, numai înainte, fără de nici o țintă.

În ei par'că văd întrupată întregă clasa de muncitorime, cu lucrul mînilor mașinal, cu sborul minții stătut, cu întregă viața subordonată poruncilor seci.

Și se recunoaște întregă ființa lor din mersul lor trăgănat, din ținuta sîngace a mînilor, din rușinoasa așezare a picioarelor, ascunse sub banca, pe care odihnesc.

Într'altă parte s'a așezat pe o bancă o doică. cu funde mari, albastre la bonet, cu leagănul ce saltă pe arcurile roților la fie-care mișcare... Și micul prințisor doarme un somnuleț de după prînz și suride cu buzele sale plăpînde amăgit de un vis îngeresc... Un neguțator ambulant de cărți de visuri, de «epistolare», de cărți de dragoste și corespondențe împopotate cu flori de hîrtie, și-a desfășurat întregă averea pe bancă, în fața doicei, care suride, răsfoind prin cărțile de dragoste.

Cîte un trecător grăbit... Un domn jobenat, cu jobenul în mînă, cu scărțăitul năcăjicos de gheată nouă, trece fără să ne bage în seamă...

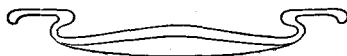
Mai apoi o modistă, cu rochia de stambă lipită de trupu-i svelt, cu pălăria aruncată în grabă pe cap, cu buzele întredeschise sub cari se întrezăresc dinții curați ca mărgeanul și albi ca prima zăpadă.

Aleargă într'un suflet... Și-a așezat mîna albă pe peptul, care tresaltă la fie-care pas și îmbujorată la față, trece pe lingă banca muncitorilor...

Un flăcăiandru se zărește de departe... Înalt, cu redingotă neagră, vre-un băiat de prăvălie... O așteaptă în mijlocul promenăzii... Iacă, l-a ajuns... El îi întinde mînile amîndouă... apoi, fără de veste se sărută ferbinte și pleacă amîndoi la braț, pe promenada umbrită de castani... iar lucrătorii dela fabrică se uită lung, lung după ei — nedumeriți, ca scoși din minte...

1902.

Horia Petra-Petrescu.

FOLCLOR.

I.

Povestea poveștilor.

Aceste povești șad în casa străjilor cu măsele de oțele, cu dinții de șirișele¹; cruce 'n casă, cruce 'n masă, cruce 'n tuspatru cornuri de casă; nu-i casă că-i biserică ingerească, șade Maica sîntă, tot șade pe un scaun de aramă și șetește (cetește) și adeverește, pre toți șiișorii² (fiișorii) îi găsește, numai pre Șiul maicii nu-l găsește.

Să ia Maica sîntă pe un deal ascuțit ca o muchie de cuțit, precum Maica mergea, lacrămile mere de aur strălușia, sînți ingeri de culegia... S'o întilnit cu-n meșter de lemn.

— «Bună ziua, meșter de lemn!»

— «Sănătate bună, Maică sîntă; — șe plîngi, șe Te tînguești?»

— «Cum să nu plîng, cum să nu mă tînguesc, că pe toți șiișorii îi găseșc, numai pe Șiul maicii nu-l găseșc. N'ai vâst, n'ai auzit?»

— «De vâst n'am vâst, dar de auzit am auzit; Joi sara, cînd cocoșii cînta, cîni de jidovi îl alerga, la poarta lui Pilat, pre cruce de brad; crucea chiar eu i-am făcut-o, de șe-o zis s'o fac mai mititea, de așăia i-am făcut-o mai mare, ca să-l poată răstigni mai tare».

— «O meșter de lemn, lucrarea cu anul și să nu capeți banul!»

Da s'a luat Maica sîntă iar pe un deal ascuțit ca muchia de cuțit, cum Maica merea, dealul ca șiara să tochia, lacrămile din ochi mere de aur strălușia, sînți ingeri le culegia. S'a întilnit cu-'n meșter de șier.

— «Bună ziua, meșter de șier».

— «Sănătate bună Maică sîntă», i-a răspuns meșterul de șier. «De șe plîngi, de șe te tînguești?»

— «Cum să nu plîng, cum să nu mă tînguesc, că de(-a) anul, de jumătate, de lună de săptămînă tot șetesc și adevereșc și pe toți șiișorii îi găseșc, numai pe Șiul maicii nu-l găseșc, n'ai vâst, n'ai auzit?»

— «De vâst, n'am vâst, dar de auzit am auzit; Joi sara cînd cocoșii cînta, cîni de jidovi

il alerga, la poarta lui Pilat, pre cruce de brad, cuiele chiar eu le-am făcut, de șe-o zis să le fac mai mari, de așăia le-am făcut mai mititele, să nu-l doară palmile de ele».

Și a zis Maica sîntă cătră meșterul de șier: — «Pe cum dai cu ciocanul, așă să și capeți banul!» și asta așă și este.

Iar s'a luat Maica sîntă pe un munte ascuțit ca și o muchie de cuțit, precum Maica merea, dealul ca șiara să tochia, lacrămile din ochi mere de aur strălușia, sînți ingeri le culegia. S'a întilnit c'o roască-broască.

— «Bună ziua roască-broască!»

— «Sănătate bună, Maică sîntă, de șe plîngi de șe te tînguești?»

— «Cum să nu plîng, cum să nu mă tînguesc, că tot șetesc și adevereșc, și pe toți șiișorii îi găseșc numai pre Șiul maicii nu-l găseșc». Zis'a roasca-broasca cătră Maica sîntă:

— «Și eu am avut vre-o nouă puișori, și-a venit o roată-fororoată și mi-a călcat vre-o opt odată, și a rămas cel mai mititel și mai frumoșal».

Zis'a Maica sîntă cătră roască-broască:

— «Unde 'ți-e puișorul, să-'l vadă Maica sîntă».

Și a zis roasca-broasca:

— «Puișorul mamiî dintră busuioace, hai la mama încoace, să te vadă și Maica sîntă».

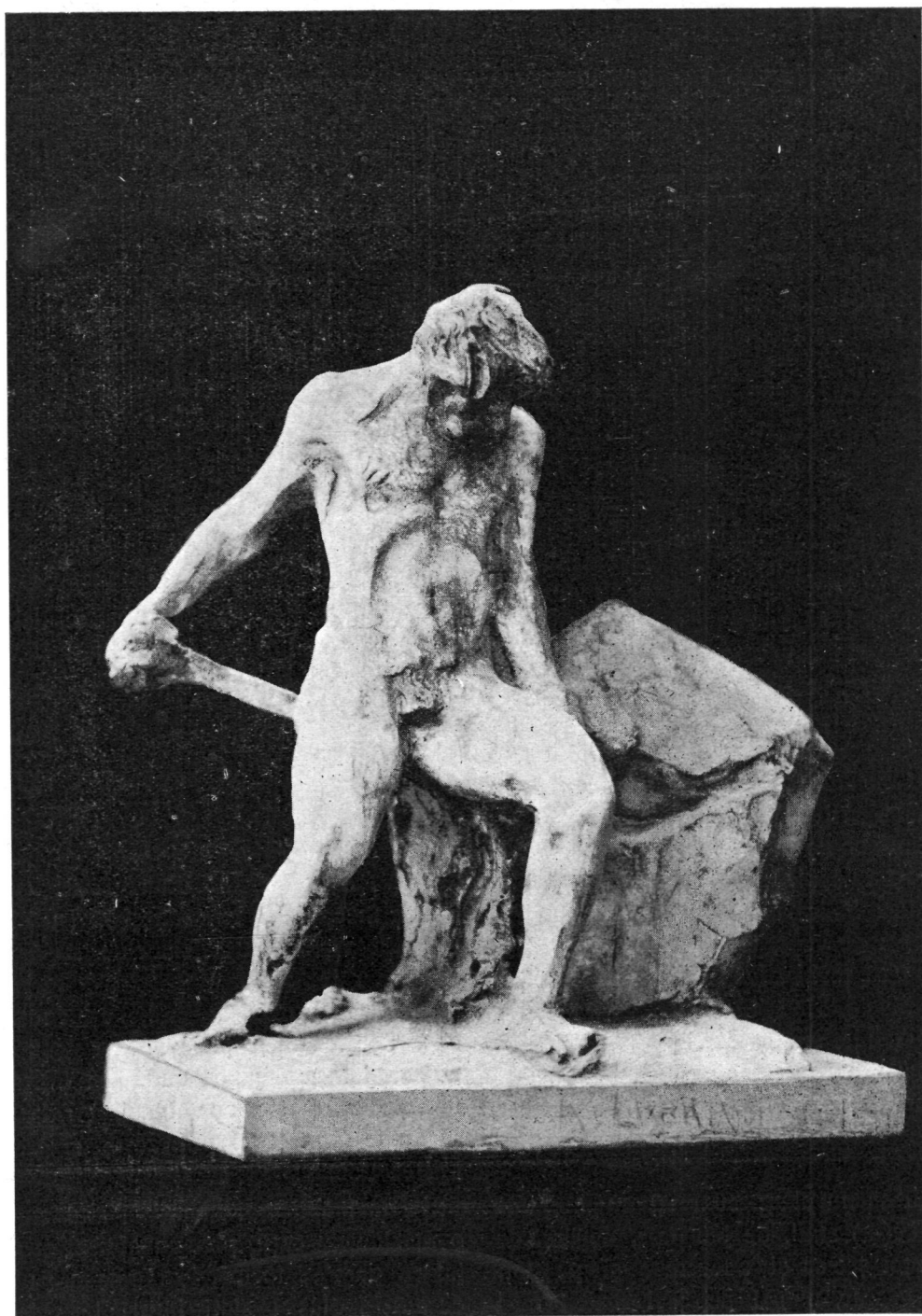
Și cit a fost Maica sîntă de supărată tot a ajuns a ride odată.

— «O tu roască-broască, deși cu nește ochi ca terele, cu niște picioare ca rișchiitoarele, cu nește mîni ca tînjălile, unde-î și (fi) tu roască-broască, să-ți șie apa bună, și dacă-î muri să nu te (impușești) putrezești, ci să te uși așă ca pomul!»

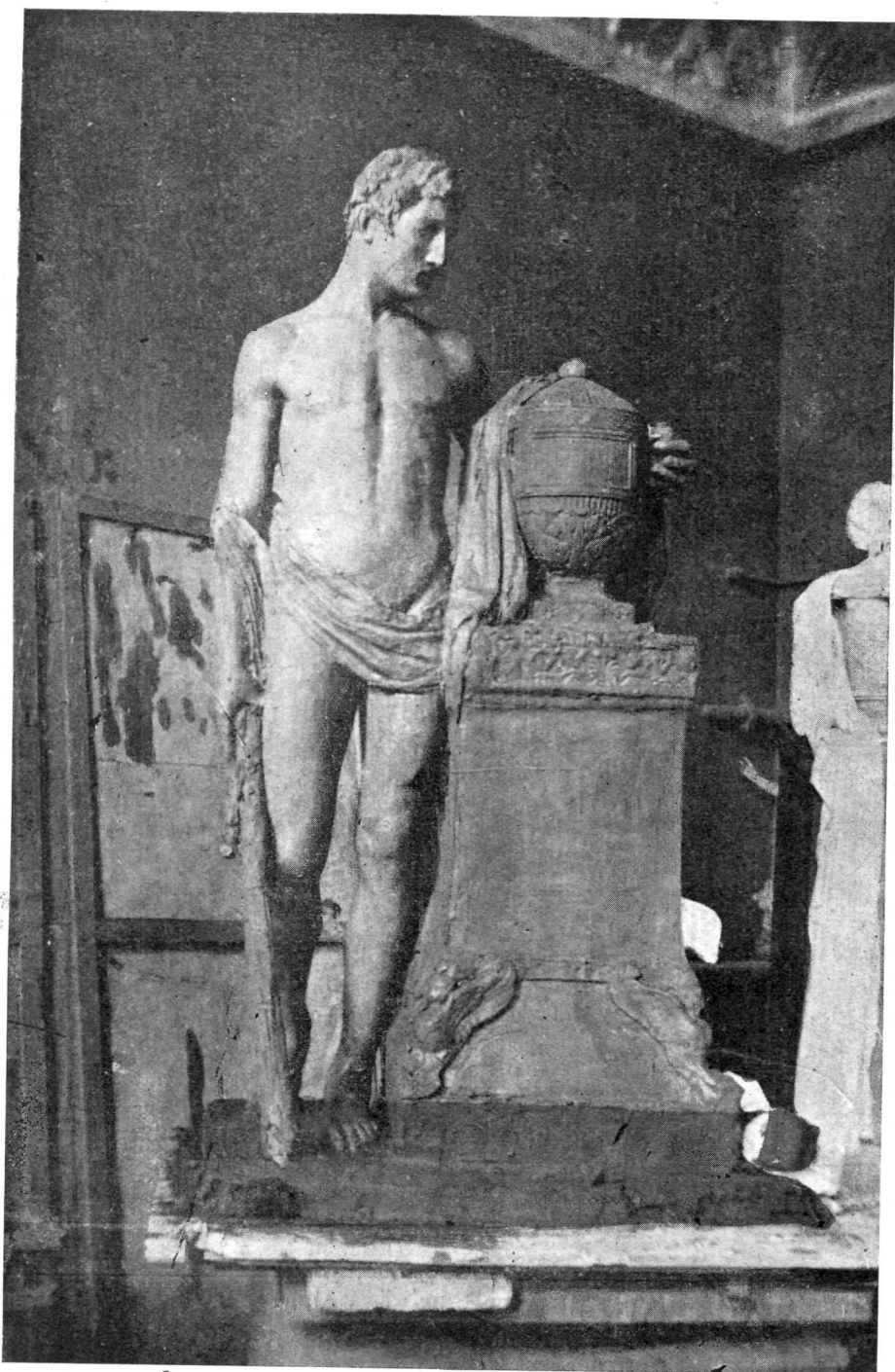
S'a luat Maica sîntă pe un munte ascuțit ca o muchie de cuțit, precum Maica merea dealul ca șiara să tochia, lacrămile din ochi mere de aur strălușia, sînți ingeri le culegia. S'a dus pînă la fîntînă la Iordan, și-o dat cu chișorul (piciorul) într'o chiatră, și-a sărit Maria Magdalena și-n brațē s'au îmbrășioșat, și-n față s'au sărutat, la porțile lui Pilat s'au cărat. — Porțile lui Pilat au fost de șier și-a dat Maica sîntă cu pișiorul, și s'au deschis în

¹ și = se cetește ci.

² Fii Maicii sante = cum se dice în s. Scriptură «Frații Domnului» cred eu că de aici fii Maicii sante.

Al. Liuba: Sisyphus. Schiță premiată de academia de bele-arte din München.

Din  perile sculptorului Al. Liuba : «Păstorul Geniu» (la morm nt).

doauă lături și-o zis Maica sîntă cătră Șiul maicii:

— «Pentru cine Te-ai dat Tu chinului?»

Zis'a Șiul Maicii cătră Maica sîntă:

— «Nu m'am dat nici pentru mine nici pentru Tine, ci pentru lumea toată. Că pîn' nu mă dam eu chinului n'auziai copil după mamă, mamă după copil plîngînd, vițele după vacă, vacă după vițel mugînd, și nici oaie după miel, nici miel după oaie sbierînd; — acum toate sunt frumoasă și veselose».

După aceea s'a dus la jidovi să-i sloboadă pre Șiul; jidovii or (au) zis:

— «Dacă ești Tu Maica sîntă, să ne gîcești ce-i în troaca de sub pat?»

Maica sîntă a zis:

— «Acolo e o scroafă cu șapte purșei.»

Jidovii or zis că nu-i drept, că acolo-i mama noastră ascunsă:

Iar Maica sîntă le-a zis:

— «Mergeți și vedeți.»

S'or dus jidovii și-au scos troaca (covata) de sub pat și-au văst o scroafă cu șapte purșei în loc de mama lor; — și de-atunci or zis jidovii că nu mîncă carne și slănină de porc, ca să nu mînce din mama lor.

— «Dar dintr'o gîcitură nu-om slobozi pre Șiul Tău, Maică sîntă.»

Taie jidovii un cocoș și-l pun într'un blid pe masă.

— «Dacă ești Tu Maica sîntă, să fași ca cocoșul să cînte în marginea blidului.»

Maica sîntă a făcut un semn cu mîna și cocoșul a început a cînta și a bate din arichi (aripi) în marginea blidului pre masă, de așa că a stropit pre toți jidovii din jur cu sânge.

Și de atunci sunt jidovii chistruți, (pistruți)...

Séulia-română.

N. I. Platon.

(Comitatul: Têrnava mică.)

II.

Călugărița.

(Din legendele și credințele Romînilor despre insecte)

Pe vremea tătarilor era vrajbă mare în întreagă lumea, căci aceasta limbă străină, nu numai că nu era pe placu oamenilor, făr' erau și afurisiți de răi și de blăstămați; căci pe unde gasiau vre-un om creștin, făr' de al întreba de sănătate, îi sareau în șpate și-l

ucideau, ca pe o vită, sau alt animal sălbatec.

Creștinii vezîndu-le inima, s'au înțeles cu toții, că se-i alunge afară din țară, și așa și făcură dar cu toate că își strinseră toate puterile, le-o fost peste puțină ca să-i biruiască, căci — me rog — erau atîta cît frunza codrului și cît nășipu mării, încă de nu mai mulți, apoi sălbaticî, de te înfrică și numai uitîndu-te la ei.

Văzînd oamenii că nu-i modru să-i scoată cu puterea, s'au dat cu rugăciunea lui Dzeu, puîndu-și nădejdia în Dzeu, care a mîntuit întreagă lumea de necaz. Necazu cel mai mare al creștinilor era, că nu aveau preoți destui, cari ziua-noaptea să facă rugăciuni pentru mîntuirea lor de neamul cel pagin și netrebnic.

La urmă după ce ținură cîte-va sfătuirî, se învoiră, ca prin învoiala lui Dzeu să-și aleagă mai mult fete vergure, cari să se închine lui Dzeu zi de zi, noapte de noapte. Așa și făcură. Dzeu se învoi, căci cum se nu-i placă, cînd vedea că cu cîta inimă și cu cîta căldură se știau ruga. Fetele cele feciore, cari se prindeau că vor trăi numai în post și rugăciuni, înainte de ce întrau în biserică, ca maici bisericesci, ori după cum azi le mai zicem, ca călugărițe, trebuiau ca să facă legătură, — jurîndu-se că de vor uita de cele sfinte, ori vor bajocori pe Dzeu, ori se vor mărita vre-o dată, de Dzeu se fie prefăcute în mirozenii ori alte lucruri de ris.

Una însă frumoasă cum era, i pică dragă unui ficior de tătar, și acela cît cu voia ei, cît peste voia ei, o luă și o duse în cortu cel domnesc și o făcu crăiasă cununîndu-se cu ea.

Dzeu însă nu o lăsă nepedepsită; căci pe cînd se jura înaintea altarului, că va fi soție dreaptă și credincioasă, a prefăcut-o în o gujulie mică și scirboasă, la care io și zis pe dată *călugărița*, pentru că s'o încumetat a se marita, călcînd jurămîntu călugăriei.

(Auz. în Valea Măgerușului.)

Cul. de: Theodor A. Bogdan,
învățător în Bistrița.

III.

— Din Margina câmpiei. —

*Cîntă cucu 'n par de jie —
Io gîndeam că-mi cîntă mie,
Da-i cîntă la păcurar,
Să nu lese oile*

Să mănince florile:
Florile-s de trebuială
La 'mpăratu de cerneală
Să cernească puscile
Să scrie răgutele.

(Cul. de Aug. Rațiu.)

— De pe cîmpie. —

Bace vîntu în paie uge —
Strîg la mindra nu m'auge.
— Ba, te-aud, bădiț', — aud,
Da nu pociu ca să-ți răspund,
Că-s cu mînurile 'n pîne.

Cu urîtu lîngă mine.
Lasă pînea să doschiască
Și urîtu să-l stropșască.

(Tăgșor — dela junele Tănase Șugar.)

— Din Vețel. —

Haida-ți fel'e la călin'e
Că la gîoc nu vă ia n'ime.
Șin'e vă poaf'e lua

În tătă Dumin'eca?
Sînte-ți mult'e ca iarba
Și bătrîn'e ca mama.

(Romul Popa, june. Vețel.)

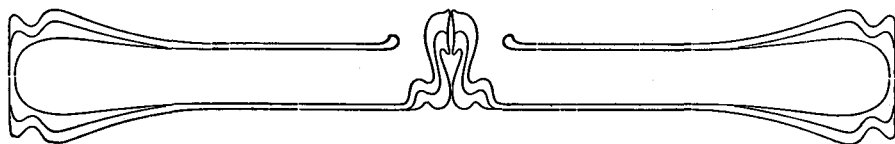
Cît-ui satu d'ialungu
Mere bad'ea cu plugu
Și mindruța cu prînzu.
— Bun lucru bad'e-o la plug!
— Fire-aî mindră sănătoasă
Că ș'e vorbă-m dai frumoasă!
— Fire-aî bad'e sănătos
Cum mîn'ti boii d'e-a frumos!

(Solomia Haiduc. Vețel) — Culese de: Emil V. Degan.

— De pe lîngă Blaj. —

Bată-te mindruța bată
Patruzeci de draçi odată
Și mă bată și pe mine
Patruzeci de zile bune
De m'oi mai iubi cu tine.

(Culeasă de P. Medeșan.)

Țiganiî.

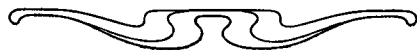
Țiganiî triștî se duc mereu,
Dar unde merg nici ei nu știu...
Naintea lor e neclintit
Un larg pustiu!

Păgini dar blînzî, în suflet port
Plăpînde flori — melancoliî —
Culese tainic din amurg
În pribegîi!

În ochii galbeni ard scînteî,
Sunt pale doruri de-un Ideal.
Pe care-l văd sub magic vis
În zări de-opal!

Țiganiî triștî se duc mereu
În cînt de coarde lînguioș..
Ei sunt un simbol negrăit
De dureros!

Atlecs. Șerghel.

„APA TRECE, PIETRILE RĂMÎN.“

D-1 Bușilă, Directorul liceului «Carol I» din Craiova, din luna Martie a. c., a început publicarea unei reviste lunare intitulată: «Citirea» care publică lucrările elevilor secundari, de la toate liceele din țară. În No. 2 din luna Aprilie, a publicat concurs între elevii secundari, asupra unor subiecte anume date. Subiectul No. 3 a fost asupra zicătorii «Apa trece pietrile rămîn». Unul din răspunsurile premiate a fost al elevului Stupcanu Nicolae din clasa IV-a a liceului din Piatra (Neamțu). Reproducem și noi după «Albina» acest răspuns, în speranța că dinsul va atrage luarea aminte a cercurilor noastre didactice și mai cu seamă că elevii școalelor noastre secundare îl vor ceți cu atențiune și oare-cum și cu mustrare de conștiință... *Sapientii Sat!*

* * *

«Amin», șopti bunica închizându-și scoarțele bătrînului ciaslov și trecîndu-l cu mîna tremurătoare pe șefnicarul de dinaintea «Maicei Domnului». Candela încercă să închidă ochii în ființa unt-de-lemnului ce o îneca. Apoi liniștită și domoală ca în tot-deauna, bunica întrebă mirată: «Tu copile?» — «Eu!» — strigaiu ca să m'audă. — «A! știi ce vrei.» — Zîbind îmi arată pălămida lăzei și mă 'ntrebă: «Vrei zahăr?» — «Să-mi spuî bunicuțo, povestea noastră de demult cu Turci cei păgîni.» — «Povestea? Apa trece și pietrile rămîn, nepoate.»

După ce-și sorbi cafeaua, puse bățul de sprijin alături și începu: — «Era greu de trăit, copile, pe vremea ceea, cînd țiu eu minte; eram, să zic așa, fată de dat la școală, cînd vedeam Turcii colindînd pe la case și luînd cu hapca tot ce găsiu. Iar eu căram dimpreună cu surorile cele mai mari sulurile de pînză în pădure, unde le găbuiam care și pe unde apucam: prin bălării, prin scorburi, pe unde piciorul Turcului n'avea ce să caute. Apoi Taslăul pe vremea aceea n'avea de cît o mănăstire dimpreună cu casele de prin prejur ale robilor Țiganî. Iar zidurile pe cari azi, le vezi, nu erau așa ca acum, cu ia-bă și cu mușchiu pe ele și cu chiliile dărîmate,

Eră alt-fel de stare. Eră așa precum o lăsase Ștetan-Vodă ziditorul ei.

Căci se gîndise el, fostul Domnitor, că vremea trece iar fapta rămîne.

Era înzestrată cu odoare și cu robi. Iar țiganii trădători, de fricoși ce erau, de multe ori au făcut ca din pricina lor să se verse sînge nevinovat și să se jefuiască bieții oameni.

Tata era preot; avea gospodărie, avea cal, trăsura și de tot ce-i trebuie unui om cu dare de mîna. Într'o zi, ograda ni să umplu de fesuri și de cai trucești. Conducătorul era însoțit de un țigan. Auziseră că tata-i om de seamă veniseră să-i ia ce-or gasi. Atunci Doamne! Ce auzii! — Turcii voiau s-o dea pe romînește: «Calul popa! taie mîna popa!» Iar altul mai încolo trăgîndu-și itaganul printre dinți: «Spînzur popa!» Bunica își face cruce și mă însemnă și pe mine cu sfîntul semn. Ce era? Avea tata un armăsar roib, stelat în frunte de-ți venea să-l mîncîci cu ochii, de frumos ce era. Iar țiganul îi înștiințase. Acum venea să-l ia. Armăsarul era pe cîmp. L-au căutat prin grajd, prin grădini... Strîmătorat de toate părțile, tata a dat calul și a scăpat, D'apoi pe vremea volintinilor... era un urlet și un răget de par-că s'amestecasă ră munții în lume și se luaseră la ceartă. — Un Grec fugise la stîna în Preluncî. Un țigan l-a spus următorilor Turcii. L-au luat Turcii pe Țigan, s'au dus în munte la stîna, au prins Grecul și l-au spînzurat și pe el și pe Țigan cu capul în jos. Lor nu le trebuie trădători. Au murit amîndoî. — Biserica o umpluseră de sînge, tăiaseră icoanele cu iataganele, prădaseră odăjdiile...

Păgîniî strigă bătrîna puindu-și mîniile pe tîmple.

Iar azi, cînd mă gîndesc în urmă, abia-mi aduc aminte; nu de giaba sunt 85 de ani la mijloc. Au trecut apoi pe aici pe rînd: Ruși Nemți, neamuri creștine; zile ca acelea n'am mai apucat și să te ferească D-zeu de ele, fătul meu. Azi lumea ci-că s'a civilizat, țiganii s'au desrobit, obiceiurile noastre vechi strămoșești au rămas, ici colea, tot cum au fost neșpălate de apa de dușmanî.»

Bunica și-a șters apoi două boabe de lacrimi si-a sfîrșit: «Apa trece, pitrele rămîn.»

Incepusem să învăț la școală. Mi se trecuse vremea de jucat de-a puia gaia, ori de-a vălătucu 'n fin. Eram băit mărișor și atunci am putut înțelege rostul apei de dușmanî și a inimilor de piatră romînești. Rînd pe rînd au trecut prin cadrul miței mele: Traian stăpînitorul Romei, împreună cu hordele potopitoare ale tainicului Răsărit, unite cu cele din Nord, cari

s'au revărsat peste coastele Imperului Roman, decî și peste mica noastră țărișoară. Și-au venit. Dar :

Fiul Romei se aprinde
Hidra 'n mină o cuprinde
Și-o sugrumă și-o sfărîmă
Și-o învinge și o dărimă.
Fug Gepizii, fug Bulgarii,
Și Lombarzii și Avarii;

Fug și Hunii, fug și Goții,
Fug potop, potop cu toții
Și se duc, se duc ca vîntul,
Asurzind întreg pămîntul,
De-a lor urlete barbare,
De-a lor vaete amare!

Alături de cîntecul minunat al poetului, îmi răsună în gînd vorba sfîntă a bunicăii: «Apa trece, pietrele rămîn».

N. Stupcanu.

Cl. IV-a, Liceul «Petru Rareș» din Piatra-N.

FLOAREA DE LOTUS.

— Henric Sienkiewicz. —

Era o noapte cu lumină de lună, cînd Kryscha cel înțelept și mare, a grăit, adîncit în gînduri :

— Pînă acum credeam, că omul e cea mai frumoasă creatură -- și m'am înșelat. Eată floarea de lotus, ce se mișcă în adierea ușoară a vîntului de seară, nu este ea neasemănat mai frumoasă, ca ori-ce creatură? Petalele ei albe și delicate s'au deschis chiar acum sub razele arginții ale lunii — nu-mi pot întoarce privirea dela fermecătorul ei aspect.

— Nicî un om nu se poate asemena cu floarea aceasta, zise suspinînd. Curînd după aceea zise :

— Oare eu, carele sînt zău, nu aș putea crea cu puterea cuvîntului meu o ființă vie, care să fie întru toate asemenea floarei de lotos?

Fie dară — exclamă — spre bucuria oame- nilor și a tot pămîntul, prefă-te, Lotus, în fată- fecioară!

În văzduh s'a auzit un foșuet ușor, ca și cînd l-ar spinteca aripa unei rîndunici, razele lunii străluciau cu îndoit farmec în clipa aceea, cîntecul privighetorii s'a auzit mai tare, apoi a amuțit fără veste — minunea se întîmplase. Floarea de lotus a luat tip de fecioară. Leul însuș o admiră :

— Pînă aci ai fost floarea lacurilor, de-acum vei fi floarea gîndurilor și a cuvintelor mele.

Și iată, copila începu să murmure, încet, după cum murmură petalele floarei de lotos, cînd vîntul le sărută.

— Stăpîne! — murmură ea — tu m'ai făcut ființă vie, spune-mi unde să trăesc eu? Nu uita, Stăpîne, că încă pe cînd eram floare, mă cutremuram la cea mai mică suflare și îmi în- chideam petalele. Imi era frică de negură și de furtuni, de trăsnete și de tunete și chiar și de razele prea ferbinți ale soarelui. În haina omenească, tu ai voit să-mi păstrez calitățile mele de floare; iată, mi-am păstrat, gin- gășia și timiditatea, mi-e frică de lume și de toate cîte sunt într'însa... unde să mă adă- postesc eu?

Kryscha, îndreptîndu-și privirea înțeleaptă spre cer, o întrebă :

— Vrei să te adăpostești în creștetul munților?

— Acolo-i frig și-i ghiață și nea. Stăpîne mi-e frică.

— Iți voi zidi decî palat de cristal în adîncul mării.

— În adîncul apelor sunt șerpî și lighioane; mi-e frică de ele, stăpîne!

— Vrei să locuești dar pe nețermurita pustie?

— O stăpîne, ciurde sălbaticice aleargă acolo, ca năvălirea unei vîjlii.

— Ce să fac dar cu tine, mică floricea? Să te duc în peșterile din Ellora, unde trăesc că- lugări retrași de sgomotul lumii?

— O, acolo e întunec, mi-e frică.

Kryscha s'a așezat pe o stîncă, rezimîndu-și capul între minî iar fecioara sta timidă înain- tea lui.

Intr'aceea, la marginea zării, se ivesc zorile. Adîncimile lacului, ramii palmierilor, pădurea de bambus luară coloare de purpură-aurie. Toate păsările cîntau în cor salutul zorilor; tot atunci s'au auzit acordurile unei lire...

Krysha s'a deșteptat din reverii.

— Poetul, Walmiki, salută răsăritul soarelui.

Cînd poetul a văzut floarea de lotus schimbată în fecioară, a scăpat lira și a rămas nemîșcat, ca și cînd puternicul Krysha l-ar fi schimbat în piatră.

Zăul s'a bucurat de această admirație mută și a zis:

— ... Te iubesc... ca și cînd din tot te-saurul lui de cuvinte singur acesta i-ar mai fi rămas în minte.

Fața zăului se însenină.

— Fica mea — zise — am aflat în sfîrșit un loc vrednic de tine — sălășluește-te în inima poetului.

Poetul murmură de nou:

— ... Te iubesc...

Voința puternicului zău s'a împlinit, fata s'a aplecat spre inima poetului, care era curată și transparentă, ca cristalul.

Și fecioara s'a apropiat de noul ei lăcaș

veselă, ca o rază de soare și liniștită, ca valurile Gangelui.

Cînd însă a contemplat mai cu de-amănuntul inima poetului, s'a făcut palidă, gzoază și ne-încredere i se oglinda în privire, frumoasele ei trăsuri au rămas ca încremenite de suflarea unui crivăț.

Zăul o întrebă mirat:

— Ce-î, drăguțo, ți-e frică și de inima unui cîntăreț?

— Doamne — răspunse fata — ce fel de lăcaș mi-ai dat? În inima aceasta văd adunate toate grozăviile din lume, — piscurile de gheață ale munților, adîncimile pline de lighioane ale mării, deșertul sbiciuit de furtună, întunerecul îngrozitor din peșterile Ellora; Stăpîne, mi-e groază.

Iar bunul și înțeleptul zău i-a răspuns:

— Fi liniștită, scumpă floare, dacă tu vezi în inima poetului munți acoperiți cu zăpadă, tu vei fi adevărata lor podoabă, tu vei fi floarea vestitoare de noroc a deșertului, soarele, care luminînd peștera Ellora, va schimba-o într'un fermecător colțisor de raț...

Și poetul, care abia își redobîndi graiul, îi zise:

— Fii preamărit, stăpîne, pentru toate aceste!

Cîntec.

Incet, încet de tot
Să-mi cînti un cînt uitat
Să fie așa de dulce
Cum nime n'a cîntat.

Si versu-î lin să curgă
În murmur de isvor,
— Incîntul tău copilă
Ași vrea, incet, să mor.

München,

Isis,

CRONICA.

Convocare. In sensul §§-lor 23 și 26 din statute membrii «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român» se convoacă în adunare generală ordinară la Baia-mare pe zilele de 9 și 10 August st. n. 1003. Programul adunării este: Ședința primă. Duminecă în 9 August st. n. 1903, la oarele 11 înainte de amiază.

Ordinea de zi:

1. Deschiderea adunării generale.
2. Constatarea delegaților prezenți.
3. Raportul despre activitatea comitetului central în anul 1902.
4. Alegerea comisiunilor:
  - a) pentru esaminarea raportului general;
  - b) pentru esaminarea socotelilor pe anul 1902 și a proiectului de budget pe anul 1904;
  - c) pentru înscrierea de membri.
5. Propuneri eventuale.

La oarele 5 după amiază ședința festivă a secțiunilor științifice literare. Ședința a doua. Luni în 10 August st. n. 1903, la oarele 10 înainte de amiază.

Ordinea de zi:

1. Raportul comisiunilor.
2. ficsarea locului pentru procsima adunare generală.
3. Dispozițiuni pentru verificarea proceselor verbale.
4. Inchiderea adunării generale.

Se observă, că eventualele propuneri au să fie prezentate în scris presiului Asociațiunii (în Sibiiu, Strada Morii Nr. 8), cu 8 zile înainte de adunarea generală.

Sibiiu, din ședința comitetului central al «Aociațiunii pentru literatură română și cultura poporului român», ținută la 3 Iulie 1903.

Iosif St. Șuluțu m. p., vicepresident. *Dr. Ilie Beu* m. p., secretar II.

* * *

Apel. «Societatea pentru crearea unui fond de teatru român» își va ținea adunarea generală din anul acesta în orașul Sebeșul sășesc. — Szászsebes — la 15/28 și zilele următoare ale lunii August a. c.

Societatea aceasta urmărește idealul de a înființa în mijlocul poporului român din patrie teatrul național; pîrghia, care lățește, întărește și ridică cultura națională a popoarelor. E sublim idealulul acesta, pentru că farmecul teatrului național va fi pentru noi o noaună și puternică armă pentru întărirea iubirei de neam și a credinței tari în viitorul poporului român.

Nu insistăm mai deaproape asupra istoricului societății pentru teatrul român, nici asupra sco-

pului ce-l urmărește, căci aceste binecunoscute trebuie să fie fie-cărui român de bine, căruia i zace la inimă cultura și înaintarea neamului; ci ne mărginim numai a apela cu toată căldura la frații romîni din apropiere, și din depărtare, înviindu-i cu dragoste frățiască să alerge la adunarea amintită, cu atît mai virtuos, că participarea la adunările generale ale societății este busola interesului ce-l nutrim pentru societate. Datori suntem cu toții a sprigini aceasta societate pentru că a noastră este, deșteptarea și înaintarea noastră o urmărește și pentru ca cît mai îngrabă să se poată realiza dorința noastră ferbinte, și a înaintașilor noștri, — înființarea și desuhiderea teatrului național.

Frați romîni! Veniți să stringem la peptul nostru cu cuvenită căldură pe fica culturii naționale, să dovedim astfel, că știm apreția și știm să ne însuflețim pentru instituțiunile noastre culturale dătătoare de lumină și vieață. — Sebeș. 7/20 Iulie 1903. — Comitetul central arangiator: Președinte: *Sergiu Medean* protopresbiter. Secretar: *George Tătar*.

* * *

Vlădica și opinca. Cetim în «Răvașul» reverendissimului protopop de statură înaltă, *Dr. Elie Dăianu*, o veste cu adevărat îmbucurătoare.

În ziua de *Sînziene*, luminatul și distinsul episcop al Orăzii-mari, *Dr. Dimitrie Radu*, înainte de a lua în mînă toiagul cu stare al noii diecese, una s'a gîndit și-a și plecat la Ujfalău, să vadă cum o mai duce moș *Ion Radu* și lelea *Paraschiva*, că trecuse vreme de cînd nu-i văzuse... și doru de casă, de-ai tăi, e lucru mare...

Cînd a auzit satu că vine vlădica, ficiorul lui nenea Radu, — o început să se descurie lăzile de mirese din casa «d'înainte» și se mai iasă la soare cele mai alese podoabe de sârbătoare, înfrumșetînd umerii lați și șoldurile bogate ale sătenilor pîrliți de năcazuri și căldura soarelui... iar la lelea *Paraschiva* se adunară la clacă toate vecinele și lucrau din greu cu minicile răsfrînse și broboadele pe după ceață... doară se pregăteau să pue la masă tot satu să se ospeteze toți la olaltă cu vlădica, odorul de Dumitru al lelii *Paraschiva*...

Și-a fost în Ujfalău mare prăznuire!...

S'au închinat frumos în biserică lui Dzeu, s'au rugat pentru cei vii și morți, și-a ascultat vorbele frumoase ale vlădicii, care le spusese: «am venit aicea ca revăzînd mormintele străbunilor cari au ținut cu tărie la credință în mijlocul celor mai mari persecuții, să mă inspir de curaj și bărbăție.

Vorbe frumoase... cari au stors lacrimi și strigăte de: să-ți ajute Dzeu!

Apoi a fost masă mare, lume multă de prin satele

vecine în jurul ei cu vlădica în frunte... voie bună, vin bun de pe Murăș și fețe vesele...

De-odată se ridică moș Ion Radu și cu vorbe alese și cumpănite mulțumește lui Dzeu că l-a învrednicit cu niște băeți buni, cari îi mîngăie bătiînețele... iar în vremea asta un nepoțel bujor la față, săria într'un picior și striga cît îl lua gura: «Trăiască vlădica nost, trăiască vlădica nost!»

Astfel de fapte nobile de-ale fruntașilor noștri, eșii din mijlocul poporului, sunt înălțătoare și mai educative decît sute de predici.

* * *

Din München. Simbătă la 18 Iulie societatea studenților romîni, *Patria* și-a ținut ședința de încheiere.

Președintele societății dl Al. Liuba într'o cuvîntare plină de entuziasm a arătat, în cîte-va cuvinte importanța astor-fel de societăți naționale în mijlocul străinilor și și-a exprimat bucuria că în acest an *Patria* a făcut un pas înainte. Speră că membrii vechi cari mai rămîn în München împreună cu elementele noi vor lucra pentru înflorirea și mai departe a acestei uniuni așa de frumoase.

După cuvîntarea binesimțită a președintelui, membrul fundator, dl Viorel, mulțumește în numele societății dlu Al. Liuba pentru munca de ani de zile pusă în serviciul cercului studențesc.

Trecîndu-se la ordinea zilei, dl Vincent ține o disertație asupra mișcării artistice ai ultimilor ani în Transilvania, se ocupă în special de clădirea catedralei din Sibiiu, exprimîndu-ș' dorința că lucrările ei artistice ar trebui încredințate unui romîn.

BIBLIOGRAFIE.

N. Iorga, Studii și documente cu privire la *Istoria Romînilor*, volumul V, partea I: Cărți domnești, zapise și răvașe, București, 1903, Editura Ministerului de Instrucție, VII + 720 pag. in-8° (prețul 6 lei la librăria Socec).

Abia a trecut anul de cînd a apărut volumul IV din aceste foarte prețioase *Studii și documente* și iată că marele învățat romîn, neobositul scrutaător al adevărului în istoria neamului nostru, surprinde lumea oamenilor de știință cu un nou volum. Activitatea cu adevărat uriașă și mănoasă a dlu *Iorga* ne uimește și umilește: ne simțim așa de pitici în fața vrafurilor de volume ce-i poartă iscălitura încît involuntar ne plecăm fruntea și genunchii... pierzîndu-ne într'o cuvioasă rugă de admirare... îngînînd cucernic: o sfînt preot al musei Clio... Apostol senin al neamului nostru... fie-ți osteneala muncii tale binecuvîntată și scrisul minei tale — cetit de tot neamul romînesc...

Oare o să fie ascultată ruga noastră naivă? — Mai știi? — De ce nu s'ar întîmpla minunii și în veacul nostru? Minunății avem din greu!

Pentru ca cetitorii acestor șire să-și formeze o idee asupra bogatului cuprins al volumului de mai sus, reproducem începutul din «Prefața» ce-l precede, nădăduind că se vor găsi curioși, cari vor dori s'o cunoască întreagă — prefața măcar, dacă nu volumul:

«Fiind invitat să dau o Istorie a Romînilor pentru cunoscuta culegere de «Istoriile ale statelor europene» (*Europäische Staatengeschichte*), începută cu cîteva decenii în urmă sub conducerea lui Heeren și Ukert și continuată astăzi sub privegherea profesorului K. Lamprecht din Leipzig, am înțeles, cum nici nu se putea altfel, să dau, nu catastifuri de domni și boeri, pomelnice de răsboaie și anecdote din trecut, cusute bine sau rău între dînele, ci icoana, cît să poate mai imbelșugată și apropiată de adevăr, a vieții poporului romînesc din toate părțile și dela un capăt al duratei lui pînă la celalt.

«O grea sarcină, mult mai grea de cît așternerea din ușor a unei nouă povestiri politice privitoare la statele în care ni s'a alcătuit neamul. Pentru aceasta, există o bogată culegere de documente străine, în care se pot urmări în cele mai mici amănunte negocieri, frămîntări războinice, schimbări de persoane pe tron și în jurul lui. Cînd stă să caute însă cineva obiceiuri și datini, știiri asupra traiului în sate, din care se alcătuește cea mai temeinică parte a trecutului nostru și de unde isvoarește, prin muncă, puterea de bani și brațe care mișcă toate strălucitoarele păpuși dela suprafață, atunci ei se găsește ce foarte multe ori nedumerit și, cînd vrea să scrie cunoscînd lucrurile, îi rămîne să facă ceea ce am îndeplinit — deși în foarte slabă măsură pentru studii de amănunte — în aceste două volume de documente interne».

Și într'adevăr cel ce va deschide volumul V din *Studii și documente* și va ceti — fără să să înspăimînte de multele note, cifre și bucoavne cirilice — va găsi o adevărată comoară de istorie culturală, se va înfilni «cu mulți oameni buni și slugi domnești» grăind în limba lor neschimonosită cea ce a simțit în adevăr fiecare «dintre acei ce au scris sau pentru cari s'a isvodit scrișoarea». De pildă:

«Cinstite părinte nostru, dumniata giupăne Logofete, să fii «dumniata sănătos. Rogu-mă lui Dumnădzău și dumitale, de va fi «cu voia dumitale. să mă trimeț dumniata să fii și un fecior «dumitale, să-ți slujesc dumitale ca și alte slugi a dumitale, că am «rămas sărac de părinți și sântu neînsurat, și nu ma poci sprijini; «de mă vei priimi dumneata, eu Țoi sluji dumitale cu svântă derep- «tate și Țoi dării dumitale un loc de prisacă, cu casa gata și «zămnic, carele iaste la Costești lângă Docolina. Ce va fi voia «dumitale; să fii dumneata sănătos ot Hristos; amin.

«Ț Mai mic și plecat de suptu talpele dumitale, Mărzia feciorul «Hohroguluf de Costești». (1600).

Cine vrea să citească lucruri și mai frumoase, deschidă volumul.

Cetește și te luminează, decî, o norod romînesc!

* * *

Dr. Gheorghe Alexici, Pagini din trecut. Cum s'a propovăduit unirea în părțile bihorene? Sibiiu, 1903, Tipografia diecesană, 43 pag. in-8°.

Nu prea suntem în clar, ce a voit dl Alexici cu publicarea acestor pagini din trecut. Noi suntem aplicați a vedea în dl Alexici un om de știință, un om serios,

care plutește pe de-asupra micilor miseriei confesionale. Dar iată ce cetim pe paginile carî premerg celor cîte-va jalbe și circulare :

«Mult cercata noastră biserică (ortodoxă) prin unire a devenit lung timp un Pronoteu lăntuit, și că nu s'a prăpădit cu desăvîrșire, avem să mulțumim, nu bunăvoinței și dragostei fraților noștrii uniți, ci numai și numai milei Atotputernicului, care ne-a ferit de «sînta uniri», trimițîndu-ne în vremuri de urgie luptătorii în-sufleții pentru legea strămoșească».

Declamații de sojul acesta suntem obicinuiți a le vedea în gura unui Popa Colac sau Pupăză, dar nu în fruntea unor documente, cari tocmai prin ființa lor sunt de-un temperament mai calm, mai cumpănit.

Cine a cetit documentele publicate de dl Alexici, cu sînge rece și cu imparțialitate, cu drept cuvînt se va întreba : Merit-au să fie publicate în felul cum s'a publicat ? De sigur, nu ! Valoarea lor — din punct de vedere istoric, las că ca texte poporane sunt aproape zero — e prea disparentă ; — era suficient dacă să dădeau ca regeste.

Și de ce le-a publicat așa isolate ? Pentru-ca să înăsprescă și cu amintirile din trecut regretabilele hîrjoriri din present ale uniților cu ortodoxii ?

Trist, destul !

Cum își permite dl Alexici apoi să se «răfuiască» așa de comod, cu Dr. Aug. Bunea, împoșcîndu-l ca din senin cu vorbe d'al dastea : «poate fi preot și unit zelos, dar ca istoric e un diletant, și încă un diletant pățimaș» (!) Noi știm că cel mai competent istoric al neamului nostru dela Nistru pin' la Tisa, dl N. Iorga, a recunoscut și lăudat valoarea lucrărilor istorice a părintelui Bunea. Și noi mai știm și aceia că dl Alexici în ale istoriei, pînă în present, nu e nici măcar ceea-ce crede d-sa despre pâr. Bunea. Atunci ? . . .

Nu, asta nu merge ! Cu toată cinstea și cu tot respectul ce-l purtăm dlui docent universitar de limba și literatura romînă dela crăiasca universitate din Buda-pesta, nu putem decît să ne exprimăm — cu regret — părerea de rău că prin astfel de publicații ne dă prilej să ne pierdem buna părere ce ni-o formasem despre d-sa.

Un om de știință, un om serios, care condamnă diletantismul și încă pățimaș se ferește de ispita păcatului condamnat. Mai cu seamă cînd la noi pe terenul științific e atîta de exploatat, încît poți munci în tihnă, fără teamă de a te sugruma concurența, numai să vrei și să poți.

«Istoricul mănăstirilor gr.-or. romîne din Ungaria», iată teren de muncă ! O asifel de lucrare, conștientios și cu aparat științific alcătuită, — nu ca Cartea de Aur, de pildă — ar putea asigura dlui Alexici un nume nepertor și o reputație trainică.

Și ca să fim pe pace, încheiem : *Amicus Plato, sed magis amica veritas.*

* * *

N. Iorga, *Părerile dlui Take Ionescu asupra Macedoniei*. București 1903, 16 pag. in-8° mic.

Dl Take Ionescu, cunoscutul bărbat de stat al Ro-

miniei, publicase în primăvara anului curent un studiu într'o revistă engleză relativ la chestiunea macedoneană, care pe atunci preocupa opinia publică europeană, propunînd și dsa o soluție a acestei delicate chestiuni.

Dl N. Iorga, todoindu-se «asupra aserțiunilor și caracterului practic al soluțiilor», propuse de dl Take Ionescu, s'a hotărît a spune în public îndoelile dsale. Și le spune în broșurica de față — care-î retipărirea unui articol de ziar — aducînd o mulțime de obiecții temeinice și serioase afirmațiunilor cuprinse în studiul dlui T. Ionescu. Dintre toate obiecțiile dsale cea mai adevărată e următoarea : «... rostul nostru (al celor din regat) e la nordul, nu la sudul Dunării, cu fața, nu cu dosul cătră Ardeal, Bucovina, Basarabia» . . . Și e firesc lucrul acesta, fiindcă desfășurarea din trecut a neamului încălecat pe șira Carpaților ne arată limpede programul stăruințelor noastre din present și viitor.

Dl Iorga cetind sentința : «Cînd tirăniile devin puțin apăsătoare să revoltă lumea» scrie (pag. 6) : «Fraza (aceasta) cu efect e falsă : cum e și natural, se revoltă mai mult lumea contra tirăniilor mai apăsătoare, dar se scutură mai lesne cele slabe, ceea ce e altceva. După teoria dlui Ionescu ar urma că lipsa complectă de tirănie trebuie să aducă revoltele cele mai strașnice !»

Dar teoria enunțată de dl Ionescu nu e a dlui Ionescu, ea a fost spusă și dovedită de alții, poate tocmai de aceea e și adevărată. Paradoxul acesta sociologic l-a formulat, mai clar de cum îl găsim la dl Ionescu, H. Spencer : «în proporția, în care o stare de lucruri să îndreptează în fapt, judecata de rînd o crede mai rea și *strigătele în contra ei cresc*».* Asta a vrut s'o zică dl Ionescu, și asta e adevărată. Dovadă argumentele lui Spencer : în vremea cînd poporul n'avea nici un drept politic rare ori să auziau plingeri în contra asupririi, poziția și plingerile femeilor în trecut și în present, mișcarea antialcoholică etc.

Făcînd rectificarea aceasta mititică — ca și broșurica dlui Iorga de mititică, — ne vine în minte zicătoarea mîngăitoare : soarele că-î soare și tot e cu pete !

* * *

Anuarul școalei comerciale superioare gr.-or. romîne din Brașov pe anul școlar 1902—1903. Cuprinde un studiu introductiv de dl profesor Mihail Navrea : «Interese simple și compuse» și date școlare, din cari relevăm îmbucurătorul fapt că în anul acesta școlar au obținut certificate de maturitate 34 de elevi, adică cu 19 mai mulți ca în cel precedent.

* * *

Rusu Șirianu La Roma, Arad, Tipografia «Tribunei Poporului» 1903, 270 pag. in-8°. (Prețul 2 coroane).

Cetind cartea dlui Rusu Șirianu, anticipăm, cu oarecare mulțumire sufletească, că am cetit o *carte bună*. Ea e scrisă — lucru rar — într'o limbă minunată romînească. într'un stil ușor, atrăgător, are un conținut bogat și foarte instructiv, mai cu seamă pentru publicul nostru romînesc din Ungaria căruia nu i se prea dă prilej să vadă lume, să iasă din satul în care s'a trezit.

* Vezi H. Spencer, în *contra Socialismului* tradus de T. Maiorescu București, 1893, pag. 1.

Di Rusu Șirianu, publicind impresiile sale de călătorie din Italia, în forma asta nepretențioasă, simplă și simpatcă a făcut un serviciu real conaționaliilor săi conservatori și pasiviști în ale umblării prin lume, dându-le comodul și ieftinul — 2 coroane tot luxul ăsta de călătorie — prilej de-a se desfăta în priveliștea tuturor minunățiilor și frumusețelor țării-mame, țării-suror, Italia!...

Cu cartea dlu Șirianu în mână, așa cînd ne apucă «cite un dor nebun de ducă»... în câteva ceasuri putem să ne plimbăm prin grădinile cu lămii și portocali din Roma... Roma!... leagănul neamului nostru pribegit prin văgăunele Carpaților, — Roma, cu toată podoba ei minunată de monumente din străbuni; — să ne odihnim la umbra columnei lui Traian — cum făcu Badea Cîrjan —; să ne abatem prin orașul lazaronilor, Neapole, să ne 'nduișăm în fața din morți înviatului Pompeiu, ... să ne abatem o leacă pe la grota azurie a insulei Capri, ca să poposim măi înțihnă în «Grădina Italiei», Florența, orașul geniilor italieni, în care fie-care piatră vorbește așa de duios despre milostivii mecenați, despre floarea culturii italiene, de odinioară... și de aici să plecăm încheiați la nasturi, frumos frizați și emoționați de sentimentalism la... Venezia bella, regină del mare... și tot în acele câteva ceasuri să fugim pînă la Babilonul modern, Londra și să ne întoarcem prin creerii pămîntului, Paris, acasă în țara noastră semi-orientală, semi-occidentală, s'alegăm înrouați de sudorii la «cafană» sau la «o băncă» și să începem: — Voi ați fost în Italia? — Da 'n Paris? — Nicî măcar în Londra?... Mirați să 'nghițim o dușcă... e'un aer de superioritate să repetăm: — va să zică n'ați fost nici unul?!... Apoi ascultați la mine, că eu acum pică!... și 'ncepe povestea minunată... povestită de dl Rusu Șirianu. Și ca să te admire auditorul și mai mult, nici nu pomenești de lista excursioniștilor.

Recomandăm, deci, cu căldură, buna carte a dlu Șirianu.

POȘTA REDACȚIEI.

Othmar. Poesia ta a cauzat supărări. «Gazeta» crezînd că autorul e «Sirius» ne-a ținut o mică lecție. Știi, «Gazeta» e supărată pe el de cînd cu discuțiile alea calabreze... Doi domni dela Cluj ne-au retrimis revista în reverendissima lor supărare. Măcar-că dacă ar ceti-o încă-odată d-nealor, s'ar putea convinge că poesia «De-aș fi» nu conține decît: dispreț pentru spiritele umilite de cerșitor și admirație pentru luptătorii îndrăsneți, conștii de forțele proprii. Cît pentru formă, înțelegem să facă cineva obiecțiuni, fondul însă, bineînțeles dacă cetitorul îl înțelege, exprimă de-adreptul un ascendent moral. Și, făcînd aplicare la poporul nostru, credem, că o dosă cît de minimală de încredere proprie, i-ar folosi măi mult ca veacurile de slugărnice și umilînță. Clara pacta!...

Incepătoarei, Cluj. Faci rău, că te descarci pe șeful nostru. El nici nu cetește măcar poeziile, ce întră la redacție. Critica poeziilor o face poetul nostru de curte. Iar șeful nostru, din fericire pentru literatura românească, n'a scris în vieța lui nici un vers măcar.

Sisifus. Ne sfătuiești să deschidem «o rubrică permanentă pentru acest gen de versuri». Această rubrică, noi o avem deja, e Poșta Red. Aici publicăm și spiritala d-tale poezie:

Seară.

Apune soarele pe dealuri
Strălucitor ca un opal,
Trandafiria boltă pare —
Un uriaș mandat poștal.

Incețișor răsare luna
În ale norilor vestminte,
Intunecată 'n strălucirea-î,
Ca o tigae de plăcinte.

Eu singur zic o rugăciune
Cînd cade frunza de pe plopi:
Tu Doamne dă-mi să văd aievea
Frumseța mindrilor mei tropi.

Dlu Al. Gh. în Cîmpulung. «În lumea gîndurilor mele văd răsărind steaua înfrățirii literaților de aici cu cei din Transilvania și poate-că din această înfrățire»... Poate!... Dar acest poate Doamne îndepărtat măi e! și ce bine ne-ar sta noauă celor de aici și celor de peste munți, noauă tinerilor macar, să ne uităm odată cu sinceritate unu 'n ochii altuia, să dăm în vorbă, să ne povestim păsurile inimii, tainele gîndurilor și-așa 'mpreună să 'mpinzim frumusețea și al neamului nostru...

Lianul, Brad. «Încercările» d-tale rămîn încercări — zădarnice. «Crudelul amor» ți-a răpit inima și «cugețul» d-tale sboară în fiecare moment la «dinsa», care e «modestă, gentilă, grațioasă — ba și chochetă»... unde măi puț c'avea și-o «înută de crin»... «ochi negrii fără păreche»... «dulci surise și cuvinte»... era «o frumuseță de Venus»... o «zîna din lumea legendară»... «o ființă ce nu măi cu fantasia o poți crea»... «o stea strălucitoare în întunerecul nopții»...

— «Daci o iubeam!»

Ergo nublicabilă!

Domnule Lianul, îți atragem atențiunea asupra lucrării «Apa trece petritele rămîn», pe care o publicăm în numărul de față. Autorul e elev în clasa a IV-a liceală, iar d-ta ești «abiturient». Observi distanța, de jos în sus, între d-ta și el?

Ai însă o calitate pe care ți-o recunoaștem cu plăcere. Știi bine ortografia și scrii frumos. Asta încă e ceva! Să vezi cîți nu știu scrie corect românește?!

A P A R E:	ABONAMENTUL:
În 1 și 15 a fie-cărei luni, stil nou.	Pe 1 an 10 cor., pe jumătate de an 5 cor.
Prețul unui exemplar 45 bani.	Pentru străinătate 1 an 15 franc
În România 60 bani.	

Șef-redactor:

ALEXANDRU CIURĂ.

Red.-resp.

OCTAVIAN GOGĂ.

Editura Tipografiei «Poporul Român».

REDACȚIA:

Strada Zöldfa 13.

ADMINISTRAȚIA:

Strada Vörösmarty 60/a.